

L'ABACIOLOGI GLOSSAT DEL MONESTIR DE RIPOLL

JORDI MASCARELLA I ROVIRA

L'interès per la història en el monestir de Ripoll cal situar-lo plenament dins la lògica i les necessitats d'una comunitat que va sentir-se particip i autora en la matèria; interès que va arribar molt més enllà de conèixer els textos de les autoritats, indispensables per a la formació i l'estudi. Des de bon principi se'ns esmenten en els catàlegs de la biblioteca monestirial obres que podríem qualificar de clàssiques en el gènere: les històries eclesiàstiques d'Eusebi de Cesarea i de Cassiodor ja apareixen en el catàleg publicat per Rudolf Beer, que data del segle XI¹, igualment com el que suposem un Flavi Josep (potser una versió llatina del *De Bello Iudaico*²?) o unes *Gesta Iulii*³. I un palimpsest que avui es conserva a l'Arxiu de la Corona d'Aragó ens recorda que al segle XIII es va esborrar un sermonari per rescriure-hi els deu llibres de la *Pharsalia* de Lucà, tot un model de literatura superposada a la immediatesa⁴.

Però la preocupació per aquest gènere literari anomenat història no sembla limitar-se a la lectura i digestió dels autors clàssics, sinó que es reflecteix també en l'atenció als esdeveniments més propers. En el mateix catàleg de mitjan segle XI trobem influències innegables de la moda carolíngia en els llibres de la *Historia Francorum* d'Aimó de Fleury compostos a finals del segle X a propòsit dels quals va observar Beer que havien de ser «còpia adquirida poch després d'esser escrita»⁵. Pel que sembla es va comptar també amb una *Vita Karoli* d'Einhart⁶. I per exemple si recordem les estrofes inicials del *Carmen Campidoctoris*, copiat, segons els entesos, al segle XIII però segurament compost amb anterioritat, se'ns fa palesa una rara consciència d'actualització:

Ella gestorum possumus referre
 Paris et Pyrri, necnon et Eneae,
 multi poete plurimum laude
 que conscripsere

- 5 Sed paganorum quid iuvabunt acta
 dum iam villescant vetustate multa?
 Modo canamus Roderici nova
 principis bella.⁷

En aquesta línia és possible entendre els treballs sobre la història efectuats al mateix Ripoll. Sembla lícit demanar-nos si les poesies encomiàstiques dedicades als grans personatges, els *Gesta Comitum* o fins i tot en part els *cronicons* no formen part d'una traducció planificada de la realitat al mite per la via literària (observem com, en els versos anteriors, s'igualen per art de l'escriptura noms d'individus històricament reals amb figures de ficció).

Però al costat de la transmissió dels fets dels pròcers de l'època, confegida o instigada a Ripoll –i unida indissolublement al cenobi, la important posició social del qual ja és prou divulgada⁸– hi ha una història que podríem denominar «interna» de la casa, no tan transcendent però no menys important.

Aquesta història interna sembla atesa primordialment en moments d'esplendor del monestir. El mateix abat Oliba, en un poema seu molt conegut, ha llegat a la posterioritat el rastre del més antic abaciologi que coneixem:

- (...) Est hic et ARNULPHUS harum qui prima domorum
 Menia construxit, primus fundamina iecit,
 Sedis et egregiae presul rectorque Ierundae.
 Quintus in hac aula GUIDISCLUS prefuit abbas;
 Claret post sextus SEN dictus nomine FREDUS;
 Septimus ipse sequor qui nunc sum carminis auctor⁹. (...)

Curiosament, com ja ha observat Mundó, els hexàmetres d'Oliba silencien l'existència de tres abats. Aquesta el·lipsi atorga preeminència a una figura que

l'autor pren com a paral·lel: Arnulf, que així esdevé **primus**, tot i ser el quart abat. Amb aquest text, doncs, (c. 1032) i amb Oliba s'enceta el discurs historiogràfic ripollès amb la gran dosi de subjectivitat que el caracteritzarà.

Amb tot, aquesta preocupació per transmetre la història –i transmetre's en la història– no va ser constant al llarg de la vida del cenobi. Es pot dir que a partir del segle XIII fins al segle XVIII no hi ha indicis d'atenció a cap discurs que uniformitzi la història interna. Les dades, naturalment, es van recopilant i mantenint de formes molt diverses: els diferents arxius de la casa, els *cartularia*, els martirologis i necrologis¹⁰... Tenim també unes vagues referències a obres autobiogràfiques, com el quadernet de Ramon Descatllar (s. XIV), que constitueix una font innegable del nostre text:

Descatllar:

Attendentes quod in pueritia nostra fuimus professi ordinem praedictorum in dicto Cenobio, et usque nunc nutriti et alimentati de fructibus et redditibus eiusdem, tam in dicto monasterio quam in diversis publicis studiis in artibus et facultatibus iuris canonici et aliarum scientiarum eruditi, et in eodem monasterio officium praepositurae de Aja obtinuimus et possedimus multo tempore (...) ¹¹

Abaciologi 29 (31)

(...) Fuit in pueritia professus, nutritus et alimentatus de rebus seu redditibus monasterii, et eruditis in diversis studiis publicis, in artibus et facultatibus iuris canonici, et aliarum scientiarum (...) ¹²

I, per les dades que posseïm, en temps de Dalmau de Cartellà (s. XV) es va confeccionar una rudimentària llista d'abats de la casa fins al moment¹².

Però si una utilitat té la història en aquest lapse sembla centrada en el terreny jurídic i administratiu: la història és bàsicament la documentació que legitima i justifica l'*statu quo*. I fins i tot això trontolla a Ripoll a partir del segle XVII: el 26 de març de 1608 s'ha d'autenticar un cartulari del monestir per part de membres de la judicatura i de la Reial Audiència de Barcelona, per una causa particular; i tenim notícia d'una important compulsa l'any 1772¹³. Paral·lelament

es constata l'interès per «retrobar» les escriptures originals, com la de dotació de l'església de Sant Pere de Ripoll l'any 1687¹³.

L'abaciologi que publiquem ve a ser el punt de referència del discurs uniformista d'èpoques glorioses. Obra que podem datar en essència del segle XVIII, representa d'una banda la sistematització d'una sèrie de coneixements i dades útils des del punt de vista administratiu i jurídic (i esdevé una mena d'índex-síntesi). Però d'altra banda intenta refermar els valors del cenobi encara que amb una artificiositat literària molt exigua respecte a la d'altres testimonis (per exemple, els versos esmentats més amunt). Es detecta sovint l'orgull (el lector jutjarà si el terme és exagerat) de ser membre d'una comunitat com la de Ripoll. Per això alternen en el text les dades anecdòtiques amb les més estrictament importants (la preeminència depèn en gran part dels interessos o afeccions del copista).

Tant les unes com les altres, però, estan subjectes a inexactituds i petites desviacions que ens obliguen a una inevitable lectura crítica si apliquem al text els paràmetres actuals de la «història». Serveixi d'exemple només el capítol dedicat al primer abat, Daguí, gran part del qual coincideix plenament amb una nota marginal al llistat del segle XV¹⁵. Comencem que la data de l'any 888 se'ns hi esmenta com la d'una reedificació del monestir; cal tenir en compte que l'espècie d'una fundació prèvia de Ripoll (pretès Recàpolis) i una «reconstrucció» del segle IX ja l'havien recollida autoritats com Beuter o Diago i d'altres, i per tant és deguda a un comprensible mimetisme intertextual. Observeu sinó les *Notas molt bonas y convenientes a la Reverent Comunitat* de Sant Pere de Ripoll, obra de Domingo Portusach gens sospitosa de favoritisme pel monestir, que confirmen la difusió de tal supòsit al segle XVIII:

«En lo any de 577 fou edificada la ciutat de Ripoll en lo comtat de Ausona, ara Vich, per lo rey Leovigildo, y lo bisbe de Ripoll morí en Roselló (...) Després de la invasió dels moros la baxaren a nom de vila y la dominaren dits moros per aspay de 129 anys contínuos.»¹⁶

Més endavant se'ns parla de l'oblació de Radulf, fill primogènit de Guifré, quan és sabut que Radulf no va ser el primogènit de Guifré fins a la segona

redacció dels *Gesta Comitum*¹⁷. D'altra banda, desconeixem en què es basa l'anònim autor —com el del segle XV— per afirmar que l'any de la dedicació ja en feia 15 que Dagúí era abat.

Malgrat tot, aquesta tradició —parcialment esmenada per les notes en castellà de Roc d'Olzinelles, que hem incorporat al text per facilitar la lectura, basades generalment en documentació avui desapareguda— té el seu encant per al lector modern. Hi podrà resseguir sense intermediaris l'esquema general de com es concebia l'existència i la història del monestir al segle XVIII per part dels que hi vivien, i podrà constatar amb una certa sorpresa la distància que ens en separa. (Basti només comprovar com la importància que dóna el text a l'Abat Oliba —avui dia, després de la historiografia romàntica, per antonomàsia relacionat amb el monestir— empal·lideix al costat d'altres personatges més oblidats: Ramon de Savarrés, Ramon Descatllar o Fèlix de Vilaplana).

Espero que l'especialista també en pugui treure algun profit. Si més no el de tenir a l'abast un text que ha servit de font a molts historiadors del monestir, que suggereix alguns interrogants interessants, i que fins ara no era gaire accessible.

TRANSMISSIÓ I FORTUNA LITERÀRIA

L'abaciologi ha estat un document cabdal en la moderna historiografia del monestir. Sabem per Villanueva, que va visitar Ripoll els anys 1806 i 1807, que hi havia un «catálogo antiguo manuscrito al fin de un códice de la biblioteca de este monasterio, señalado con el número 201»¹⁸. D'aquest antic catàleg no en tenim més referències, però una citació textual que trobem a la pàgina 14 del *Viaje* ens permet de relacionar-lo amb el nostre:

Viaje, pàg. 14

Vacavit abbatia XI annis: fuit cisma in ecclesia, et in monasterio per duas electiones, una Raymundi de Vilario acuto, altera Petri de Baco prioris Montisoni.

Abaciologi 21 (23)

Mortuo dicto abbate vacavit abbatiam undecim annos, fuit schisma in ecclesia et in monasterio per duas electiones: una Raymundi de Vilario Acuto; et alia Petri de Baco, prior Montis Serrati.

Aquest antic abaciologi, conclou Villanueva, devia haver estat la font de la llista que havia publicat Flórez, «que sólo escribió los nombres y los años con no pequeñas equivocaciones en lo uno y en lo otro»¹⁹.

Basant-se, doncs, en el fons documental del monestir, en aquest antic catàleg manuscrit i en les notes i correccions de Fra Benet Ribas (monjo de Montserrat que anys abans havia treballat en l'arxiu de Ripoll) Villanueva va confegir el seu *Catálogo de los abades del monasterio de Santa María de Ripoll*, publicat en el seu llibre²⁰.

Roc D'Olzinelles, arxiver de Ripoll i «Mabillon catalán» segons opinió de Bofarull, analitzà també les apuntacions de Benet Ribas²¹ i, en una carta tramesa a Fèlix Torres Amat adreçada a Villanueva, emet judici sobre el treball d'ambdós estudiosos:

«Demasiado ha hecho [Villanueva] en corregir muchos defectos no sólo del abaciologio manuscrito que existe en el archivo, sino también de las apuntaciones y memorias que dejó el P. M. Fr. Benito Ribas, que ha embrollado aún más dicho abaciologio.»²²

I anuncia la seva voluntat de refer-lo. Fruit d'aquest interès són les notes autògrafes que va deixar apuntades al marge d'una còpia de l'exemplar de 1739 que hem utilitzat en la nostra edició i tot un plec conservat a Vic amb anotacions a propòsit²³. Curiosament, però, "el abaciologio manuscrito que existe en el archivo" que cita Olzinelles no coincideix amb el que anomena Villanueva. És més, segons el catàleg d'Olzinelles, l'antic número 201 correspon a un volum del prestatge 2n, calaix 4, núm. 6 que descriu sense gaire atenció: "libro escrito sin título en papel"²⁴.

D'altra banda Pròsper de Bofarull ressenya dos abaciologis conservats a Ripoll²⁵: un en el còdex núm. 23, prestatge 2n, calaix 3r; i l'altre a les primeres pàgines de l'intitulat *Martiniana*, núm. 14, prestatge 2n, calaix 2n. Ambdós són exemplars del llistat del temps de Dalmau de Cartellà, citat més amunt. Olzinelles, però, només esmenta el segon²⁶.

Entre altres autors del segle XIX que van utilitzar del nostre text destaca especialment l'historiador de Santa Maria Josep Maria Pellicer²⁷. Aquest va tenir a la vista una redacció del nostre abaciologi en redactar la seva obra. A *Santa Maria de Ripoll* (1878) en va fer un ús prudentíssim, però quan emprèn una obra més literària com la de 1888 l'abaciologi es converteix en una font molt més abundosa i que hi deixa important rastre. De vegades el referencia explícitament, com quan parla d'Hug Desbach:

Pellicer (1888: 152)

Abaciologi 25 (27)

Instituyó una Confraternidad para los presbiteros de San Pedro a 8 de los idus de setiembre de 1338 «procediendo en ello de buena fe, dice el abaciologio, y para aumento del culto divino; no sospechando siquiera el menoscabo que tal confraternidad había de ocasionar al monasterio».

Instituit confraternitatem presbyterorum in ecclesia Sancti Petri Ripvipulli anno 1336 bona fide et ad augmentandum cultum divinum, et non cogitando quanta dispendia ex hoc nobis evenerint²⁴.

Però més sovint la dependència gairebé literal apareix sense donar-ne constància.

Repetim, per acabar, que en l'edició d'aquest text hi batega la reivindicació literària sobre la històrica. Entre els possibles exercicis de lectura hi cap, és evident, la clarificació de les dades del text a la vista de les que posem avui dia. Si, abandonant altres suggestions, us endinseu en la tasca positivista, caldrà que comenceu d'entrada contrastant el text críticament amb els llistats més moderns publicats, per exemple, per Antoni Pladevall²⁹. Però no s'han aplanat encara totes les dificultats i cal ser ben conscients que com a lectors —o escriptors— de la història som presoners dels nostres temps.

LA NOSTRA EDICIÓ:

Per a la nostra edició ens hem basat en els exemplars següents (els encapçallem per l'any que apareix al títol de cadascun):

1754. AE de Vic. Olzinelles, 2061. Un quadern de 7 fulls (incomplet al final). És escrit d'una sola mà, amb una certa descurança. S'hi remarca un especial interès pels temes jurídics. Notes marginals –del propi Roc d'Olzinelles– basades en el necrologi²⁶.

1806. AMFR, sig. ac. Quadern de 12 fulls. Els 7 fulls centrals els ocupa una còpia basada explícitament en una redacció de 1739 i continuada, per la mateixa mà, fins a 1806. Anotacions marginals i interlinials i observacions autògrafes de Roc d'Olzinelles. En uns fulls externs que serveixen de guardes al quadern Tomàs Raguer va completar a principis d'aquest segle la sèrie fins al darrer abat, seguint en tot el text castellà complementari de Mirapeix.

1835. AMFR, sig. as (Mirapeix). 16 fulls (els dos darrers en blanc). Es basa també en la redacció de 1739. La còpia, també d'una sola mà, s'estén fins al darrer abat, i manté als marges, de la mateixa mà, les anotacions d'Olzinelles a (1806). Es tracta d'una versió idèntica a l'anterior i ha servit per confirmar algunes lliçons i completar la llista fins al darrer abat resident (1835).

Quant als criteris i les convencions de l'edició hem seguit les directrius més habituals, tot intentant mantenir al màxim la legibilitat. Així, en el text llatí, he optat per regularitzar-ne l'ortografia (especialment confusions b/v, c/s, h espúries... distincions u/v, i/j amb valor consonàntic) però mantenir les característiques morfològiques, lèxiques i sintàctiques del text. Cal fer notar l'heterogeneïtat lingüística i estilística que ofereix el discurs segons les fonts que utilitzés el redactor –que van des del trasllat més o menys literal de passatges de la *Brevis Historia* fins a traduccions al llatí de frases catalanes del segle XVIII– i la inclusió de nombrosos neologismes.

El text castellà que acompanya i acota el llatí procedeix de l'exemplar 1806. Les lliçons novedoses o úniques d'aquest còpia (i de la de 1835, que en depèn) quan apareixen integrades són transcrits en cursiva. Les anotacions al marge o entre línies apareixen incloses en barres obliqües (\ o / , respectivament).

He procurat que l'aparat crític fos al més àgil possible, i n'he suprimit tota variant no rellevant (no hi consten, per exemple, les variants gràfiques).

Finalment, quant a la numeració dels abats, la primera és la del text «bàsic», és a dir: 1754 i 1806 abans de les anotacions d'Olzinelles. Els numerals entre parèntesi corresponen a la versió corregida (Olzinelles 1806). El capítol 55 (o (57)) corresponent a Francesc de Copons ha estat transcrit dues vegades. És el darrer conservat de la còpia de 1754, i es distancia totalment del de 1806. Per això hem optat per mantenir-los consecutivament.

NOTES

- 1 BEER, RUDOLPH: *Die Handschriften des Klosters Santa Maria de Ripoll*. Viena, 1908. Cito per la traducció catalana: *Los manuscrits del monastir de Santa Maria de Ripoll* (Trad. de PERE BARNILS), BRABLB, V, Barcelona, 1910. Aquests exemplars corresponen als números 70-71 i 72 pàg. 80.
- 2 BEER, *op. cit.*, núm. 81.
- 3 BEER, *op. cit.*, núm. 159
- 4 A. C. A., fons de Ripoll, núm. 103. Vegeu-ne una descripció sumària a GARCÍA VILLADA, ZACARÍAS: *Bibliotheca Patrum Latinorum Hispaniensis*. II Band, dins els *Sitzungsberichte der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien* (sessió 169, 1911). Viena, 1915.
- 5 BEER, *op. cit.*, núm. 69.
- 6 Segons NICOLAU D'OLWER, LLUÍS: «L'Escola poètica de Ripoll en els segles X al XIII» *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, VI, 1915-20. Barcelona 1923, pàg. 5.
- 7 A propòsit d'aquest text, vegeu en síntesi FIGUERAS I CAPDEVILA, NARCÍS: «El «Carmen Campi Doctoris». Estat de la qüestió a la vista de la bibliografia recent», dins els *Annals del C. E. C. R. 1987-1988*, pàgs. 11-42. Ripoll, 1989.
- 8 Les informacions sobre Ripoll com a panteó de la casa comtal de Barcelona han estat molt repetides i celebrades. Només citarem dues obres clau, emmarcades en la historiografia romàntica —encara que de pretensions i d'abast desigual— on es pot remetre el lector: BOFARULL Y MASCARÓ, PRÓSPE-RO: *Los condes de Barcelona vindicados*. Barcelona, 1836. i PELLICER Y PAGÈS, JOSÉ M.: *Santa María del monasterio de Ripoll*. Mataró, 1888. NICOLAU D'OLWER, *op. cit.*, pàg. 7 en fa una lectura crítica.
- 9 Aquest text ha estat publicat, entre d'altres, per NICOLAU D'OLWER, *op. cit.* número 6, pàg. 32 i per MANUEL MUNDÓ, al final del llibre de RICO, FRANCISCO: *Signos e indicios en la portada de Ripoll*. Fundació Juan March. Barcelona, 1976. pàg. 60. Aquesta darrera edició va acompanyada d'una versió al català obra de Jaume Medina. Sobre la tradició d'aquesta mena de textos i les possibles fonts d'inspiració del seu autor, vegeu també NICOLAU D'OLWER, *op. cit.*, pàg. 7 i 8.

- 10 Molta d'aquesta documentació primigènica ha desaparegut, i ens en queden testimonis més o menys indirectes. Per al cas del necrologi –important per les concomitàncies parcials que té amb el nostre text– vegeu-ne l'edició de JUNYENT, EDUARD: «El necrologi del monestir de Ripoll». *Analecta Sacra Montserratensia*, IX. Montserrat, 1962. pàgs. 217-225.
- 11 Transcripció d'un memorial que va ofrenar a Santa Maria abans d'absentar-se de Ripoll, segons PELLICER, *Santa María*, pàg. 159 (n. 2). Desconeixem l'original d'on el va obtenir Pellicer.
- 12 A.C.A., fons de Ripoll, mss. 133, f. 45v-46r. i 111, f. 1r a-b. Vegeu-ne la descripció a GARCÍA VILLADA, *op. cit.*, però cal corregir-ne la foliació.
- 13 Vegeu els papers d'Olzinelles a l'Arxiu Episcopal de Vic (plec 2061) en què es comenta en un full solt: «Sobre la autenticidad de cartularios (...) a los 26 de marzo de 1608 y dijeron que tenían por legal y auténtico el dicho cartulario, y que así éste como las escrituras en él contenidas, y en particular la donación de que en dicha causa se trataba estaban en forma probanti, esceptuando las escrituras en él contenidas que habían encontrado ser lineadas, corcadas, rasgadas o laceradas». Vegeu, a més, el fons de la Comunitat de Sant Pere de l'AMFR(Arxiu-Museu Folkloric de Ripoll), sig. AE.
- 14 «Retrobada» per Francesc Illa a l'armari *diversarum ecclesiarum dotarum* (Vic. AE, Olzinelles, 2061, plec IV, pàg. 119). Sobre la transmissió d'aquest text vegeu els meus dos articles publicats prèviament: «Carta de Dotació de l'església de Sant Pere de Ripoll», dins els *Annals* del C. E. C. R. 1988-1989, pàgs. 51-65 i dins el *Butlletí* del Centre Filatèlic i Numismàtic de Ripoll, núm. 26, pàgs. 25-29.
- 15 A.C.A. 133. Vegeu nota 12.
- 16 AMFR, llibre del Secretariat de la comunitat de Sant Pere, sig. H-I, fol. 155.
- 17 Vegeu BARRAU, J. i MASSÓ, J.: *Gesta Comitum Barcinonensium* Institut d'Estudis Catalans. Barcelona, 1925. i compareu pàgs. 6 par. II amb pàg. 25 i s par. II. Sobre aquest tema, també COLL I ALENTORN, MIQUEL: *Guifré el Pelós en la història i la llegenda*. I. E. C.. Barcelona, 1990.
- 18 Vegeu: VILLANUEVA, JAIME: *Viaje literario a las iglesias de España*, vol 8. València, 1821, pàg 9.
- 19 VILLANUEVA, J: *Viaje*, pàg. 4 i 10. Vegeu el llibre de FLÓREZ DE SETIÉN, ENRIQUE: *España sagrada. Teatro geográfico de la Iglesia de España*. Vol XVIII. Madrid, 1774 (autor que no havia estat a Ripoll).
- 20 *op. cit.*, pàg. 5 i ss.
- 21 Es conserva un llistat dels abats de Ripoll «según las correcciones del Ribas» entre els papers d'Olzinelles a l'Arxiu Episcopal de Vic, sig. 2061.
- 22 Vic, AE, Olzinelles, 2061, plec 16.
- 23 Vic, AE, Olzinelles, 2061, plec 1.
- 24 Vic, AE, Olzinelles, 2058, plec I, pàg. 8.

-
- 25 BOFARULL Y MASCARÓ, PRÓSPERO: *Los condes de Barcelona vindicados*. Barcelona, 1836. La citació correspon a la pàgina 21, nota (1).
- 26 Vegeu nota 12. Olzinelles en el seu catàleg es limita a constatar: "libro escrito sin título en papel". (Vic, AE, Olzinelles, 2058, plec I, pàg. 8).
- 27 Vegeu PELLICER Y PAGÈS, JOSE M.^è: *Santa María de Ripoll*. Mataró, 1878 (p. ex. pàg. 76) i *Santa María de Ripoll. Reseña histórica*. Mataró, 1888.
- 28 La data bona és la de Pellicer, com es pot comprovar en l'original conservat a l'AMFR, secció Pergamins, núm. 1.
- 29 Els més recents i més a l'abast que existeixen són obra d'aquest historiador, apareguts a la *Gran Enciclopèdia Catalana*, s. v. «Ripoll» o al volum corresponent de *Catalunya Romànica* (vol X, Barcelona, 1987, pàg. 215).

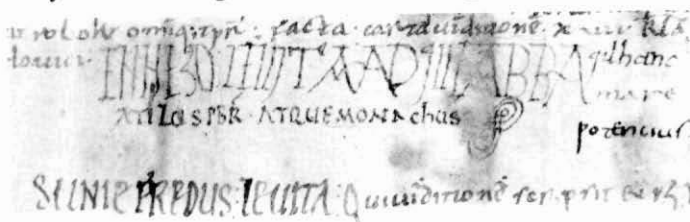
Series abbatum et rerum gestarum monasterii Beatae Mariæ de Rivipullo ordinis Sancti Benedicti a die reædificationis suæ usque ad annum 1739, prout invenitur in actis et adnotationibus archivi dicti monasterii.

- 1 Primus abbas hujus monasterii a die reædificationis fuit Daguinus, anno 888. Iste jam antea erat abbas per quindecim annos, sub quo fuit facta prima dedicatio per Guifredum Pilosum comitem Barcinonensem, per oblationem Rodulfi, ejus filii primogeniti. *Claruit virtutibus dictus Rodulfus, et fuit postea episcopus Urgellensis. / Este abad en 872, en una escritura original que es la dedicación de la Yglesia de San Andrés de Grexa, se denomina presbítero y monge. En otra escritura de 880 ya se dize abad de esta casa. Murió a 22 de enero de 903.*
- 2 Secundus abbas fuit Daniel, anno 897. *Fuit vir doctus, et floruit moribus. / Daniel empieza su memoria en 903 hasta 919.*
- 3 Tertius abbas fuit Ennego, anno 935. Sub isto abbate fuit facta secunda dedicatio ecclesiæ per¹ Suniario Comite. */ Ennego fue abad hasta 948, en que murió a 29 de abril.*
- 4 Quartus abbas fuit Arnulfus, anno 970, qui etiam fuit episcopus Gerundensis. *Iste traxit ex monasterio Cluniasensi novam reformam regulæ Sancti Patri Benedicti. Sub isto abbate fuerunt confirmatæ donationes monasterii per Agapitum Papam, prout patet in archivo monasterii, cum bulla plumbea data Romæ in mense decembris indictione decima, quæ vulgo est dicta **de Boga**. Et etiam fuerunt confirmatæ dictæ donationes per Ludovicum Regem Francorum, cum privilegio, datis nono kalendas septembis indictione secunda, anno tertio Ludovico rege regnante². / Arnulfo desde dicho año (948) hasta 17 de abril de 970, en que murió.*

¹ per] pro 1754

² Et etiam... regnante] et per magestatem Llodovici regis francorum suppl 1754.

- 1 El primer abat d'aquest monestir després de la data de la seva reedificació va ser Daguí, l'any 888. Aquest ja havia estat abat durant quinze anys, sota el qual Guifré el Pelós, comte de Barcelona, va fer la primera dedicació amb l'obdació de Rodulf, el seu fill primogènit. El dit Rodulf va ser famós per les seves virtuts, i després va ser bisbe d'Urgell.
- 2 El segon abat va ser Daniel, l'any 897. Va ser un home docte i va excel·lir en moral.
- 3 El tercer abat va ser Ennego, l'any 935. Sota aquest abat el comte Sunyer va fer la segona dedicació de l'església.

Signatura de l'abat Ennego, al peu d'una escriptura de venda de 16 de juliol de 920.
Vic, AE, cal. 9, episc. I núm. 54.

- 4 El quart abat va ser Arnulf, l'any 970, que també va ser bisbe de Girona. Aquest va portar del monestir de Cluny una nova reforma de la Regla del pare Sant Benet. Sota aquest abat el Papa Agapit va confirmar les donacions al monestir, segons es coneix en l'arxiu del monestir, amb una butlla amb segell de plom donada a Roma al mes de desembre de la indicció desena, i que s'anomena *de Boga*. I també Lluís, rei dels francs, va confirmar les dites donacions amb privilegi, al novè dia de les calendes de setembre en la indicció segona, a l'any tercer del regnat del rei Lluís.

- 5 Quintus abbas fuit Guidisclus, anno 972. Iste acquisivit corpus Sancti Eudaldi martyris. Sub isto abbate, anno 977, fuit facta tertia dedicatio ecclesiæ sub Borrello comite Barcinonense, interessentibus Guifredo comite Rossilionense³, et Olibano Cabreta comite Bisuldunense, et aliis magnatis viris et præsulibus. / *Widisclo o Guidisclo desde dicho año hasta 23 de julio de 979.*
- 6 Sextus abbas fuit Seniofredus, anno 980. Sub isto abbate fuerunt confirmatæ donationes monasterii per Lotarium Regem francorum prout patet, cum privilegio de anno 982⁴. / *Singfredo o Seniofredo de dicho año hasta 4 de julio de 1008.*
- 7 Septimus abbas fuit Oliba. Erat etiam episcopus et comes Ausonæ \Bisulduni/, ac etiam abbas monasterii Sancti Michaelis Cuxanensi, ubi obiit et requiebat, anno 1047. *Postea fuit ad monasterium translatus, et jacet in introitu ecclesiæ, in tumba lapidea non est res certa⁵.* Contulit nobis multa bona: sub isto abbate fuit facta quarta dedicatio ecclesiæ, anno 1032, cum magna congregatione episcoporum, comitum, baronum, et militum, et inter alios interfuit Gualterius episcopus Albanensis, cardinalis legatus apostolicus, qui confirmavit donationes monasterii, prout patet in acta dedicationis. Et postea fuerunt etiam confirmatæ per Sergium papam, prout patet in archivo monasterii, cum bulla plumbea *data Romæ in mense novembris indictione decima, et est vulgo dicta de Boga non ita, sed in papyro ægyptiaco*. Oliba, hijo del conde Oliba Cabreta, electo abad por los monges en 1008, murió a 30 de octubre de 1046.
- (8) *El octavo abad fue don Pedro, instituido por el conde de Besalú don Guillelmo, a 13 de marzo de 1047. Vivía aún en 1050.*

3 Rossilionense] Barchinonense 1754.

4 Sub... 982] Sub isto abbate adquisitum fuit privilegium Lotarii Regis francorum, simile et ad instar privilegii Lodovici 1754.

5 Corpus suum fuit translatus postea ad hoc monasterium, tumulatusque ad dexteram exterioremque partem chori *add.* 1754.

- 5 El cinquè abat va ser Widiscler, l'any 972. Aquest aconseguí el cos del màrtir Sant Eudald. Sota aquest abat, l'any 977, es va fer la tercera dedicació de l'església sota el comte de Barcelona Borrell, i hi van assistir Guifré, comte del Rosselló, Oliba Cabreta, comte de Besalú, i altres grans homes i prelats.
- 6 El sisè abat va ser Seniofred, l'any 980. Sota aquest abat Lotari, rei dels francs, va confirmar les donacions al monestir, com es coneix amb un privilegi de l'any 982.
- 7 El setè abat va ser Oliba. Era també bisbe i comte d'Osona i Besalú, i també abat del monestir de Sant Miquel de Cuixà, on va morir i va ser enterrat l'any 1047. Després va ser traslladat al monestir, i descansa a l'entrada de l'església, en una tomba de pedra (no és segur). Ens va portar moltes coses bones: sota aquest abat es va fer la quarta dedicació de l'església, l'any 1032, amb una gran reunió de bisbes, comtes, barons i cavallers. I entre d'altres hi havia Gualter, bisbe d'Albi, cardenal llegat apostòlic, que va confirmar les donacions al monestir, segons consta en l'acta de la dedicació. I després també les va confirmar el Papa Sergi, tal i com es coneix en l'arxiu del monestir, amb una butlla amb segell de plom donada a Roma el mes de novembre en la indicció desena, i que anomenen *de Boga*. (No pas aquesta, sinó en papirus).

- (9) *Le sucedió Adalberto, que ya era abad en 1062.*
- 8 (10) Octavus abbas fuit Guillelmus Bernardi \ vel Petrus Guillelmi / , anno 1055 ab anno 1063. Erat vir doctus. Obiit anno 1068.
- 9 Nonus abbas fuit Elias, alias Daniel secundus⁶, et vulgariter dicebatur Bernardus, anno 1063. Sub isto abbate fuerunt etiam confirmatæ donationes monasterii per Urbanum secundum Papam prout patet in archivo cum bulla data Romæ anno 1097⁷. / *Éste debe borrarse, porque no corresponde a este año. Después de la muerte de Pedro Guillelmo hubo un abad intruso llamado Miro, y fue expedido a este monasterio por decreto del papa Alexandro II.*
- 10 (11) Decimus abbas fuit Bernardus, anno 1102 \ natione gallus, fuit abbas ab anno 1070 usque ad diem 20 istius anni 1102 /. Creditur quod fuit ex familia de Cervelló, ut est depicta imago sua juxta gradus ecclesiæ, ubi sunt arma de Cervelló \ y así nada hay de verdad de lo que aquí se dice /. Iste habuit magnas quæstiones cum episcopo Vicense, dum exercebat officium visitationis transgrediendo terminos, et occupando ecclesias monasterii, quæ duraverunt ultra viginti annos; tandem fuit facta amicabile concordia seu compositio prout patet in archivo monasterii, 4 nonas novembris anno 1260, et 4 kalendas maii anno 1312, quæ compositio fuit confirmata per sedem apostolicam. / *En 1070 el conde don Bernardo de Besalú, para restaurar la disciplina antigua de este monasterio, lo dió y unió al de San Víctor de Marsella, dando facultad al abad para reformarlo y nombrar abad para ésta al monge que bien le pareciese. Con esto vino aquí el abad de Marsella con varios monges franceses, y acetando la donación del conde nombró por abad a Bernardo.*

6 secundus] deest 1806 i 1835.

7 Sub... 1097] ejusque temporibus expedita fuit in favorem hujus monasterii a Sanctissimo Patre Urbano Bulla Confirmativa privilegiorum omnium suppl. 1754.

- 8 El vuitè abat va ser Guillem Bernat –o Pere Guillem–, l'any 1055 (des de l'any 1063). Era un home docte. Va morir l'any 1068.
- 9 El novè abat va ser Elies, per altre nom Daniel, (i se l'anomenava Bernat), l'any 1063. Sota aquest abat també va confirmar les donacions al monestir el Papa Urbà II, segons es coneix a l'arxiu amb una butlla donada a Roma l'any 1097.
- 10 El desè abat va ser Bernat, l'any 1102. Gal de naixement, va ser abat des de l'any 1070 fins al dia 20 d'aquest any 1102. Es creu que va ser de la família de Cervelló, per tal com al seu retrat pintat al costat de l'escala de l'església hi apareixen les armes de Cervelló. Aquest va tenir grans discussions amb el bisbe de Vic, quan exercia l'ofici de visita traspasant els límits i apropiant-se les esglésies del monestir, que es van allargar més de vint anys. Finalment es va fer una amigable composició o concòrdia, segons es veu a l'arxiu del monestir, el 4 de les nones de novembre a l'any 1260 i el 4 de les calendes de maig a l'any 1312, la qual composició va confirmar la seu apostòlica.

Lament funerari.
Detall del monument a l'abat Ramon Desbac.

- 11 (12) Undecimus abbas fuit Benedictus \natione gallus / , anno 1107. \Obiit
21 octobris anno 1107./ . Erat vir litteratus.
- 12 (13) Duodecimus abbas fuit Guarfredus \etiam gallus / , anno 1111. \Obiit
hoc anno 1111, die 22 februarii / . Erat virtutibus ornatus.
- 13 (14) Decimus tertius abbas fuit Galcelmus \natione gallus. Obiit 1120 / .
- 14 (15) Decimus quartus abbas fuit Petrus Raymundi, anno 1143 \ obiit
1120/.
- (16) / Helias gallus obiit anno 1124.
- 15 (17) Decimus quintus abbas fuit Isgafredus \Guarfredus vel Jofredus gallus/
anno 1169 \obiit hoc anno 1169 /
- 16 (18) Decimus sextus abbas fuit Raymundus de Berga, \obiit / anno 1206.
Rexit viginti quattuor annos. / *Éste era catalán, y fue electo por los
monges en 1172, logrando separarse de los de Marsella.*
- 17 (19) Decimus septimus abbas fuit Bernardus de Peramola. Hic successit
quinto idus februarii, sed non legitur ejus obitum. / *Este Bernardo de
Peramola hizo parte de las muralls del monasterio y de la villa en 1209.*
- 18 (20) Decimus octavus abbas fuit Bernardus de Sancto Agustino. \Obiit/
anno 1217. Erat vir litteratus.

- 11 L'onzè abat va ser Benet, gal de naixement, l'any 1107. Va morir el 21 d'octubre l'any 1107. Era un home instruït.
- 12 El dotzè abat va ser Guarfred, també gal, l'any 1111. Va morir el mateix any 1111, el dia 22 de febrer. Estava proveït de virtuts.
- 13 El tretzè abat va ser Galcelm, gal de naixement; va morir l'any 1116. Era un home docte.
- 14 El catorzè abat va ser Pere de Ramon, l'any 1143 (va morir el 1120).
- (16) Helies, gal, va morir l'any 1124.
- 15 El quinzè abat va ser Isgafred (Guarfred o Jofre), gal, l'any 1169. Va morir aquest any 1169.
- 16 El setzè abat va ser Ramon de Berga; va morir l'any 1206. Va governar durant vint-i-quatre anys.
- 17 El dissetè abat va ser Bernat de Peramola. Aquest va erigir-se el dia cinquè de les idus de febrer, però no es coneix la data de la seva mort.
- 18 El divuitè abat va ser Bernat de Sant Agustí. Va morir l'any 1217. Era un home instruït.

- 19 (21) Decimus nonus abbas fuit Raymundus de Baco \anno 1218 electus a monachis/, \obiit/ anno 1234. Fuit antea prior monasterii Beatae Mariae Montis Serrati (quando illa domus era hujus monasterii Rivipulli). Iste contulit nobis multa bona sua industria. Jacet juxta altare Sanctae Magdalenae, ut apparet in repraesentatione marmorei lapidis in pariete, ubi agitur⁸ mentio de die mortis suae, ubi sunt sequentes versus:

Qui tumultum cernis cur non mortalia spernis?
Tali namque domo clauditur omnis homo.

- 20 (22) Vigésimus abbas fuit Dalmacius de Sagarriga, anno 1250. / *Electo en 1234 y muerto en 1250.*

- 21 (23) Vigésimus primus abbas fuit Bertrandus de Baco, anno 1260. Fuit antea prior monasterii Montis Serrati. Construxit altare Sancti Dominici de Gusman revelatione⁹ per Sanctum Dominicum ei¹⁰ facta, qui fuit socius suus et contemporaneus Romae, et traxit veram effigiem dicti Sancti, quae nunc extat in altare sub ipsius invocatione juxta fontes baptismales. Jacet *dictus abbas* in introitu ecclesiae, prout liquet in pariete viso signo paginae de Baco. Fecit et contulit nobis multa bona. Processit de Castro Rupis de Palancano, termino de Callar. Mortuo dicto abbate vacavit abbatiam undecim annos, fuit schisma in ecclesia et in monasterio per duas electiones: una Raymundi de Vilario Acuto; et alia Petri de Baco, prior Montis Serrati. / *Bertrando fue abad desde 1250 hasta 26 de enero de 1280 en que murió. Estos dos pleytearon en Roma. Pedro de Bach murió allí a 26 de Agosto de 1288. Y el Papa proveyó entonces al competidor Villalba*¹¹.

8 agitur] deest 1806 i 1835

9 revelatione] revelationis 1806 i 1835

10 ei] sibi 1806 i 1835

11 llegendu Vilaragut.

- 19 El dinovè abat va ser Ramon Desbac l'any 1218, elegit pels monjos; va morir l'any 1234. Havia estat abans prior del monestir de Santa Maria de Montserrat (quan aquella casa era d'aquest monestir de Ripoll). Aquest amb la seva activitat ens va procurar moltes coses bones. Jeu al costat de l'altar de Santa Magdalena, com es veu en una representació de marbre a la paret, on es fa menció del dia de la seva mort i on hi ha els versos següents

Tu, que el sepulcre contemples, per què no deixes el segle?
Que en una mansió tal es retira tot mortal.

Monument funerari a Ramon Desbac, avui adossat al claustre del monestir.

- 20 El vintè abat va ser Dalmau de Sagarriga, l'any 1250.
- 21 El vint-i-unè abat va ser Bertran Desbac, l'any 1260. Havia estat abans prior del monestir de Montserrat. Va construir l'altar de Sant Domènec de Guzman per revelació del propi Sant Domènec, el qual havia estat company seu i contemporani a Roma. I en va portar una vera efigie que ara s'exposa a l'altar de la seva invocació, al costat de les fonts baptismals. Jeu el dit abat a l'entrada de l'església, segons es veu clarament en el dibuix de la taula Desbac que hi ha a la paret. Va fer i ens va procurar moltes coses bones. Procedia del castell de la Roca de Palencà, en el terme de Catllar. Una vegada mort el dit abat, l'abadia va quedar vacant durant onze anys, i hi va haver un cisma en l'església i en el monestir per dues eleccions: una, Ramon de Vilaragut; l'altra, Pere Desbac, prior de Montserrat.

- 22 (24) Vigésimus secundus abbas fuit Raymundus de Vilario Acuto. Fuit antea prior Montis Serrati *\et camerarius hujus monasterii/*. Fecit multa bona. Obiit *\die 22 augusti/* anno 1310. Jacet juxta altare Sancti Laurentii. Iste et fratres sui ædificaverunt porticum Beatae Mariæ, *vulgo dicto los porxos de la Mare de Déu.* / *El Papa Nicolás IV, con su bula dada en Roma a 6 de Marzo de 1280 proveyó la abadía a fray Raymundo de Vilaragut, después de haberle hecho renunciar al derecho por la elección de los monges.*
- 23 (25) Vigésimus tertius abbas fuit Guillerms de Campis *\electus a monachis anno 1310/*. Obiit *\die 21 octubris/* anno 1318. Fuit persecutus in villa Rivipulli et per episcopum Vicensensem.
- 24 (26) Vigésimus quartus abbas fuit Pontius de Vallspirans. *\Obiit Avenione/* anno 1321. *Erat vir doctus.* / *Éste era limosnero de esta casa y fue electo por los monges confirmado por el Papa Juan 22.*
- 25 (27) Vigésimus quintus abbas fuit Hugo de Baco *\antea prior Sancti Petri Cervariæ/*. Hic fuit abbas 28 annos, et episcopus Urgellensis 12. Habuit multas persecutiones cum villa Oloti, et cum nobili Petro de Monte Cateno ratione castri et loci de Tussia. Construxit capellam Sancti Blasi in palatio abbatiali, et ibi instituit beneficium Corporis Christi. Instituit confraternitatem presbyterorum in ecclesia Sancti Petri Rivipulli anno 1336 bona fide et ad augmentandum cultum divinum, et non cogitando quanta dispendia ex hoc nobis evenerint. Fuit legatus ad regem una cum episcopo Dertosæ et aliis pro Principatu ad quietem et pacem regnorum Valentiae et Aragonum. Obiit anno 1350. / *Electo por el Papa Juan 22 en su bula dada en Aviñón a 13 de septiembre de 1326. Residió en este monasterio hasta el año 1351, en que fue promovido al obispado de Urgel. Murió a 17 de enero de 1361.*

- 22 El vint-i-dosè abat va ser Ramon de Vilaragut. Havia estat abans prior de Montserrat i cambrer d'aquest monestir. Va fer moltes coses bones. Va morir el dia 22 d'agost de l'any 1310. Jeu al costat de l'altar de Sant Llorenç. Aquest i els seus germans van edificar el porxo de Santa Maria, anomenat *los porxos de la Mare de Déu*.
- 23 El vint-i-tresè abat va ser Guillem de Camps, elegit pels monjos l'any 1310. Va morir el dia 21 d'octubre de l'any 1318. Va tenir plets a Ripoll i amb el bisbe de Vic.
- 24 El vint-i-quatrè abat va ser Ponç de Vallespirans. Va morir a Avinyó l'any 1321. Era un home docte.
- 25 El vint-i-cinquè abat va ser Hug Desbac, abans prior de Sant Pere de Cervera. Aquí va ser abat durant 28 anys i bisbe d'Urgell durant 12. Va tenir molts processos amb la vila d'Olot i amb el noble Pere de Montcada, per raó del castell i del lloc de Tossa. Va construir la capella de Sant Blai al palau de l'abat, i hi va instituir el benefici del Corpus Christi. Va crear la comunitat de preveres a l'església de Sant Pere de Ripoll l'any 1336, de bona fe i per augmentar el culte diví, i sense pensar les grans despeses que d'això ens havien de venir. Va ser ambaixador de part del Principat de Catalunya al rei, junt amb el bisbe de Tortosa i altres, per la tranquil·litat i la pau dels regnes de València i Aragó. Va morir l'any 1350.

Segell d'Hug Desbac en cera vermella al peu del document de constitució de la Comunitat de Domers i Preveres de Sant Pere de Ripoll, el 15 d'octubre de 1338 (AMFR, Pergamins, 1).

- 26 (28) Vigésim sextus abbas fuit Jacobus de Vivariis¹². Antea fuit prior Montis Serrati. Fecit pontem loci de Monistrol. In isto monasterio fecit pallium altaris majoris, insuper capam majorem \et crucem argenteam quæ adhuc existit in sacristia /, omnia magni valoris, et multa alia bona. Emit jurisdictionem Rivipulli extra privilegia anno 1353 fecitque ordinationes de spoliis monachorum die 25 agusti anno 1357, in posse Laurenti Nicolai, notarii Rivipulli¹³. *Renuntiavit abbatiam; postea obiit \Monistrolli / anno 1375 \die 19 madii; fuit sepultus Montiserrati in sepulcro marmoreo quod sibi construi fecit /.* \Natural de Campredón y monge de esta casa. Fue provisto por el Papa Clemente VI del priorato de Montserrat en 1349, y en 1351 a esta abadía, pero sin renunciar el priorato de Montserrat, lo que egecutó reconvenido de estos monges. Éste también fue provisto por el Papa Clemente VI en Aviñón en 1351 por la promoción de su antecesor al obispado. Governó este monasterio hasta el año 1360, en que renunció la abadía.
- 27 (29) Vigésim septimus abbas fuit Raymundus de Savarresio anno 1362, qui pro jurisdictione villæ Oloti plures habuit persecutiones cum principe et ejus uxore regina Eleonora et inclito infante Martino, tunc comite Bisulduni, qui tractu hominum villam Oloti usurpavit. (Iste abbas fecit explicare emptionem villæ Rivipullensis extra privilegia anno 1363, quoad merum imperium; etiam villæ Oloti). Emit pro cellerario baroniam Guardixæ anno 1363, cum pacto de retro; postea sine tali pacto anno 1367. Obiit anno 1380¹⁴ \die 10 septembris /, et in pace dimisit monasterium et ejus jura. *Fecit ordinationes super spoliis monachorum prout patet 25 agusti 1359 / Éste también sería electo por el Papa siguiendo las reservas que había hecho Juan 22 a la sede Apostólica o el mal egeemplo de los otros Papas. Fue natural del lugar de San Félix de Fontcuberta, monge y paborde de Palau. Murió a 10 de septiembre de 1380.*

12 Vivariis] Vivaries 1806.

13 Emit... Rivipulli] deest 1806 i 1835.

14 1380] 1379 1754.

- 26 El vint-i-sisè abat va ser Jaume de Vivers. Abans havia estat prior de Montserrat. Va fer el pont del lloc de Monistrol. En aquest monestir va fer el pal·li de l'altar major, a més la capa major i una creu d'argent que encara és a la sagristia, tot de molt valor, i moltes altres coses bones. Va comprar la jurisdicció de Ripoll fora dels privilegis l'any 1353, i va fer les ordinacions sobre atemptats a les possessions dels monjos el dia 25 d'agost de l'any 1357, en poder de Llorenç Nicolai, notari de Ripoll. Va renunciar a l'abadia. Després va morir a Monistrol l'any 1375, el dia 19 de maig. Va ser enterrat a Montserrat, en un sepulcre de marbre que s'havia fet construir.
- 27 El vint-i-setè abat va ser Ramon de Savarrés l'any 1362, que per la jurisdicció de la vila d'Olot va tenir molts plets amb el príncep i la seva muller, la reina Elionor, i l'índit infant Martí, aleshores comte de Besalú, que per un tracte amb els veïns va usurpar la vila d'Olot. (Aquest abat va fer interpretar, en la compra de la vila de Ripoll fora dels privilegis, fins a on tenia el mer imperi; també amb la vila d'Olot). Va comprar per al cellerer la baronia de la Guàrdia l'any 1363, amb pacte de retre. Més tard, sense aquest pacte, l'any 1367. Va morir l'any 1380, el dia 10 de setembre, i va deixar pacificat el monestir i els seus drets. Va fer unes ordinacions sobre els atemptats a les possessions dels monjos segons es veu el 25 d'agost de 1359.

- 28 (30) Vigésimus octavus abbas fuit Galcerandus de Bisaura. Iste se habuit absentare nam villa Oloti fecit eidem resistantiam, et multa mala pertulit. Construxit seu reædificavit claustra inferiora, et superiora non potuit perficere¹⁵, nam ut fertur quando perfecit capellam Sancti Macarii (ubi instituit beneficium) signum¹⁶ malleus¹⁷ pulsavit pro *massa*, vulgo dicta Sancti Benedicti, et non post multos dies diem clausit extremum, anno 1383. Emit bajuliam et redditus de Moyons, et de Capalleras, in termino castri de Molione.

Nota: Circa annos Domini 1386 et post: fuerunt magna scandala orta et secuta in monasterio Rivipulli post mortem Raymundi de Savarresio et Galcerandi de Bisaura abbatum dicti monasterii, nam rex Petrus occupare fecit abbatiam et incarceravit abbatem electum per monasterium, fultum tot privilegiis regiis concessionibus confirmationibusque apostolicis ad libere electiones abbatum faciendas, ut dictum est supra¹⁸; expellit Bernardum de Casis cellerarium usque ad partes orientales, et scripturæ archivi fuerunt deprædatæ quia laici rexerunt monasterium per plures annos. Et efective manualia notularum libri registra ecclesiastica non apparent usque ad seculum decimum quartum, cum magno detrimento ipsius monasterii¹⁹.

15 potuit perficere] perfecit 1754.

16 signum] sonum 1754.

17 malleus] majus 1754, 1806 i 1835.

18 fultum... supra] mg. 1754.

19 Et efective... monasterii] Frase recollida al marge de 1754.

- 28 El vint-i-vuitè abat va ser Galceran de Besora. Aquest va haver d'absentar-se perquè la vila d'Olot li se li va resistir, i comportà molts mals. Va construir o reedificar els claustres inferiors, i no va poder acabar els superiors perquè, com es comenta, quan va acabar la capella de Sant Macari (on va instituir un benefici) va sonar el senyal del mall, anomenat maça de Sant Benet, i després de no gaires dies va arribar a la fi de la seva vida, l'any 1383. Va comprar la batllia i els rèdits de Moions i de Capalleres, en el terme del castell de Molló.

Nota: Prop dels anys 1386 i següents: havien nascut i s'havien seguit grans escàndols en el monestir de Ripoll després de la mort de Ramon de Savarrés i de Galceran de Besora, abats de dit monestir, perquè el rei Pere va ocupar l'abadia i va tancar a la presó l'abat elegit pel monestir, faltant a tants privilegis i concessions reials i confirmacions apostòliques sobre les lliures eleccions dels abats, com s'ha dit més amunt. Va desterrar Bernat de Cases, cellerer, a l'orient, i van ser saquejades les escriptures de l'arxiu perquè els laics van governar el monestir durant molts anys. I, en efecte, no apareixen manuals, notals i registres eclesiàstics anteriors al segle XIV, amb gran perjudici del monestir.

- 29 (31) Vigésimus nonus abbas fuit Raymundus de Caslario, vir magnæ scientiæ. Fuit in pueritia professus, nutritus et alimentatus de rebus seu redditibus monasterii, et eruditus in diversis studiis publicis, in²⁰ artibus et facultatibus juris canonici et aliarum scientiarum. Qui propter defensionem jurium monasterii fuit citatus et captus per regem Petrum, et miraculose aufugit a captione²¹ et contulit se in partes Græciæ. Et post mortem dicti regis²² reversus fuit ad monasterium, et habuit plures persecutiones cum villa Oloti. Et quia regnante rege Joanne regina promiserat²³ ei quod visitaret suum monasterium dedit ei octingentos florenos auri, anno 1390, quarta madii. Et ob rem dictus abbas fecit cameras reales in suo palatio, porticum superius et domum archivi, ubi sunt depicta arma domus suæ, nam erat filius nobilis Raymundi de Casllar, qui faciebat arma videlicet: castrum rubei et²⁴ asuri coloris, et campum de auro. Insuper dedit monasterium baculum pastorale, ut constat instrumento acto decima nona januarii 1395 in posse Petri Stephani notarii, mitram, calicem, omnia magni valoris. Ædificavit palatium in Oloto, et in Tussia castrum. Tandem per viginti septem annos extitit abbas usque ad annum 1408. Demum episcopus Elnensis et postea Gerundensis tandem quinta madii anno Domini 1415 in media nocte obiit in Christo apud Valentiam, et in capitulo gradus ecclesiæ sepultus est. / *Fray Raymundo Descallar fue electo por los monges en 24 de Diciembre de 1382, en tiempo del sisma. Por defender los derechos del monasterio fue perseguido del rey don Pedro de Aragón y se fue a la Grecia, y en su ausencia el mismo rey con su real cédula dada en Barcelona a 20 de julio de 1386 presentó a esta abadía a un tal fray Pedro de Betet, y tomó la posesión de ella según lo acostumbrado. Después de la muerte del rey, que fue a 5 de enero de*

20 in] et 1806 i 1835.

21 a captione] deest 1806 i 1835.

22 dicti regis] dicti patris regis 1806.

23 promiserat] promissit 1806.

24 et] seu 1754.

- 29 El vint-i-novè abat va ser Ramon Descatllar, home de gran coneixement. Profés, des de la infantesa criat i nodrit en les coses o pertinences del monestir, i erudit en diversos estudis públics, tant en arts com en les facultats de dret canònic i d'altres ciències. El qual, per raó de la defensa dels drets del monestir va ser citat i capturat pel rei Pere, i va poder fugir-ne miraculosament i va anar-se'n a Grècia. I després de la mort del dit rei va tornar al monestir, i va tenir més plets amb la vila d'Olot. I perquè en temps del rei Joan la reina li havia promès de visitar el seu monestir, va donar vuit-cents florins d'or l'any 1390, el quart dia de maig; i d'això el dit abat va construir les cambres reials al seu palau, el porxo superior i l'edifici de l'arxiu, on hi ha pintades les armes de la seva casa ja que era fill del noble Ramon Descatllar, que feia armes d'aquesta manera: un castell de color vermell i d'atzur i un camp d'or. A més va donar al monestir un bàcul pastoral, com consta en un instrument fet el dinou de gener de 1395 en poder de Pere Esteve, notari; una mitra, un calze, tot de gran preu. Va edificar un palau a Olot, i el castell a Tossa. En fi, va ser abat durant vint-i-set anys, fins al 1408. Després va ser bisbe d'Elna i més tard de Girona fins que el cinc de maig de l'any 1415, a la mitjanit, va morir en la pau de Crist a València, i està enterrat al capítol, a l'escala de l'església.

Segell de l'abat Ramon Descatllar

1387, volvió a este monasterio el que governó hasta el año 1408, en que fue promovido al obispado de Elna, y luego en el mes de octubre del mismo año al de Gerona por Benedicto 13.

- 30 (32) Trigesimus abbas fuit Marcus de Vilalba\antea camerarius et vicarius generalis / , anno 1409. Demum prior Montis Serrati²⁵, et impetravit a Summo Pontifice ut de prioratu esset abbatia, et postmodum per ipsum fuit obtenta exemptio tam in capite quam in membris dicti prioratus; quæ exemptio fuit impetrata tacita veritate et expressa falsitate monasterio Rvipullense inaudito, a quo immediate dependebat. Et adhuc hodie monasterium Montis Serrati solvit pensiones-feudi monasterio Rvipullensi²⁶. / *Éste fue electo por el mismo Papa Benedicto 13 hallándose en Perpiñán al concilio por ser vicario general y camarero de este monasterio en 25 de septiembre de 1408. Después en 1410 fue promovido por el mismo Papa a la abadía de Montserrat.*
- 31 (33) Trigesimus primus abbas fuit Berengarius de Rejadella. Obiit anno 1410. *Erat vir litteratus. / Antes era abad de San Cugat, promovido a esta abadía por el mismo Papa en 1410.*
- 32 (34) Trigesimus secundus abbas fuit Dalmatius de Cartiliano, anno 1410. Fuit provisuus de abbatia proprio motu per Papam Martinum\Benedictum XIII, Antipapa/, cui supplicavit ne sibi conferret²⁷ abbatiam, considerans suas infirmitates et magna litigia; sed Pontifex mandavit illi ut acciperet abbatiam et sic fuit *promotus* et provisuus in vigilia Omnium Sanctorum. Iste obtinuit sententiam super mixto imperio et omnimoda jurisdictione villæ Oloti anno 1413 celebrante rege Ferdinando curias in civitate Barcinonense in vigilia Beatæ Mariæ mensis septembris. Item fuit

25 Demun... Serrati] Ratllat per una mà posterior, en la còpia de 1806.

26 Darrera frase només a la còpia de 1754.

27 conferret] conferret 1806.

- 30 El trentè abat va ser Marc de Vilalba, abans cambrer i vicari general, l'any 1409. Després prior de Montserrat, i va sol·licitar del Summe Pontífex que passés de priorat a abadia; i tot seguit va obtenir l'exempció del dit priorat, tant en el cap com en els membres. Aquesta exempció es va sol·licitar callant la veritat i amb manifesta mentida sense que hi tingués audiència el monestir de Ripoll, del qual depenia immediatament. I fins avui dia el monestir de Montserrat paga les pensions de feu al monestir de Ripoll.
- 31 El trenta-unè abat va ser Berenguer de Rejadella. Va morir l'any 1410. Era un home lletrat.
- 32 El trenta-dosè abat va ser Dalmau de Cartellà, l'any 1410. Se li va atorgar la provisió de l'abadia en un motu proprio del Papa Martí (Benet XIII, antipapa), a qui va demanar que no el carregués amb l'abadia, considerant les pròpies febleses i les grans disputes. Però el Pontífex li va ordenar que acceptés l'abadia i així hi va ser promogut i proveït, la vigília de Tots Sants. Aquest va obtenir la sentència sobre el mixt imperi i la jurisdicció omnímoda de la Vila d'Olot l'any 1413, quan el Rei Ferran va celebrar corts a la ciutat de Barcelona la vigília de la Mare de Déu de setembre. Així mateix se li va concedir una lletra del rei Ferran que de llavors endavant no pledegessin els vassalls amb el monestir, l'any 1414. Així mateix prop de l'any 1415 es va moure una qüestió a la vila de Ripoll i el seu terme sobre mer imperi i jurisdicció, i el rei Alfons, fill de Ferran, va dictar sentència a favor de Santa Maria en el seu Consell, amb multitud de prelats i doctors, sense que ningú hi tingués discrepàncies, i es va llegir i publicar l'onze de se-

sibi concessa²⁸ littera regis Ferdinandi quod deinde non litigent vassalli cum monasterio, anno 1414. Item circa annum 1415 fuit facta quæstio in villa Rivipulli et termino super mero imperio et jurisdictione, et fuit facta sententia pro Virgine Maria per regem Ildefonsum filium Ferdinandi in suo concilio in multitudinem prælatorum et doctorum nemine discrepante, et fuit lecta et publicata undecimo septembris anni 1425. Tandem dictus Abbas diem clausit extremum in suo coenobio prima mensis decembris anno 1439, et sepultus est juxta gradus introitus ecclesiæ, ubi erat sepultura abbatum. Et quidem frater suus, vir magni consilii qui erat procurator generalis monasterii, jacet in claustro ubi sunt depicta arma de Cartellà, scilicet *Ave Maria*. Tectum ecclesiæ fuit reparatum per dictum abbatem et per abbatem de Vilalba de pecuniis repertis miraculose. / *Éste también fue promovido por el Papa Benedicto XIII a IV de octubre de 1410. En 1429, a 2 de febrero hubo en esta villa un gran terremoto que derribó parte de las bóvedas de la iglesia, y se renovaron con una porción de florines que un monge haciendo alguna obra en su casa halló escondido en una de sus paredes; lo que se ocultó al abad dándole a entender que el abad de Monserrate fray Marcos de Vilalba daba este dinero para redificación de las bóvedas.*

- 33 (35) Trigesimus tertius abbas fuit Bernardus de Samasó, seu ut alii dicunt Bertrandus²⁹ de Mantione anno 1440. Erat vir doctus, et multa mala pertulit pro defensione jurisdictionis villæ Oloti et villæ Rivipulli. Obiit in civitate Capuæ in Regno Neapolis anno 1458. In posse Petri Joannis Ferran notarii, die 6 novembris 1422 fecit statuta de mediis annatis et aliis³⁰. / *Bertrando de Samasó. Sus padres le ofrecieron a la edad de 8 años para monge de esta casa. Estudió en la universidad de Lérida y se graduó en el derecho canónico, cuya cátedra regentó por espacio*

28 concessa] consessa 1806.

29 Bertrandus] Bernardus 1754.

30 Aquesta darrera frase només es troba a 1754.

tembre de l'any 1425. Finalment aquest abat va acabar els seus dies al seu cenobi, el primer del mes de desembre del 1439, i està enterrat al costat de l'escala de l'entrada de l'església, on s'enterrava els abats. I un germà seu, home de gran seny que era procurador general del monestir, descansa al claustre, on hi ha pintades les armes de Cartellà, això és: *Sancta Maria*. Es va reparar la coberta de l'església pel dit abat i per l'abat de Vilalba amb uns diners trobats miraculosament.

- 33 El trenta-tresè abat va ser Bernat de Samasó –o, com l'anomenen alguns, Bertran de Mantió–, l'any 1440. Era un home docte, i va sofrir moltes malvestats per la defensa de la jurisdicció de la vila d'Olot i de la vila de Ripoll; va morir a la ciutat de Càpua, al regne de Nàpols, l'any 1458. En poder de Pere Joan Ferran, notari, el dia 6 de novembre de 1422 va fer els estatuts sobre els recursos de l'anyada¹ i d'altres.

«Cartellà de gules e tres cartells d'argent e unes lletres d'azur que dien "ave maria" "gracia plena" "dominus tecum"»
Armorial de Salamanca f. 41.

Vilalba.
«Trahe una faixa de gules en campo de oro». GARMA, F.X.:
Adarga Catalana. 1753

¹ El terme *annata* es refereix als fruits que l'abadia, en el primer any del nomenament o confirmació de l'abat, trametia a la Cúria, anomenats antigament *servitia communia*.

de 11 años; y hallándose limosnero de este monasterio los monges por vía de compromiso le eligieron por su abad en 16 de enero de 1440, cuya elección confirmaron los padres del concilio de Basilea a 17 de Marzo del mismo año, y después el Papa Eugenio IV a 14 de Abril del propio año 1440. Fue consejero de la reyna doña María y comisionado por los del Parlamento de Cataluña para ir a Nápoles con Francisco Desplà para tratar con el rey don Alfonso de Aragón. Y allí en Italia, en la ciudad de Capua murió a 17 de julio de 1458.

- 34 (36) Trigesimus quartus abbas fuit Narcisus Michaelis, qui obiit Gerundæ oblato sibi veneno 5 mensis aprilis anni 1461³¹. Fecit novas ordinationes de spoliis monachorum, ut patet in posse Petri Joannis Ferran notarii 24 maii anni 1459. / Prior y monge de San Pablo de Barcelona, alcanzó esta abadía por bula de Calixto III dada en Roma a 26 de Agosto de 1458. Murió a veneno en Gerona a 5 de Abril de 1461.

Nota: Dicto anno 1459 in terremotu accideret partem ecclesiæ et claustris, et fuerunt magnæ angustia in monasterio.

- 35 (37) Trigesimus quintus abbas fuit valentinus, cardinalis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ vice cancellarius\qui Pius II hanc abbatiam in commendatione dedit 22 aprilis / anno 1461\et ipsam obtinuit usque ad annum 1463/ / Al cardenal Valentín de Borja le confirmó esta abadía el Papa Pío II en encomienda o administración perpetua, y fue el primer abad comendatario. / Fue después Papa con el nombre de Alexandro 6°.³²

31 1461 | 1460 1806 i 1835.

32 Nota marginal, d'una altra mà, a la còpia de 1754.

- 34 El trenta-quatrè abat va ser Narcís Miquel, que va morir a Girona enverinat el 5 d'abril de l'any 1461. Va fer unes noves ordinacions sobre els atemptats a les possessions dels monjos, com es veu en poder de Pere Joan Ferran, notari, el 24 de maig de l'any 1459.

Nota: El dit any 1459 va caure part de l'església i del claustre per un terratrèmol, i hi va haver grans penalitats al monestir.

- 35 El trenta-cinquè abat va ser valencià, cardenal vice-canceller de la Santa Romana Església, a qui Pius II va donar aquesta abadia en comenda el 22 d'abril de l'any 1461, i la va mantenir fins a l'any 1463.

Clau de volta gòtica de la reconstrucció del segle XV. A la base s'hi pot apreciar l'escut heràldic de l'abat Vilalba. A l'altre costat hi consta l'escut de Cartellà.

- 36 (38) Trigesimus sextus abbas fuit Pontius Andreas Desvilar, anno 1467, sed præstabat pensionem dicto cardinali, et dedit accessum et regressum. Hic licet esset vir litteratus, et fuisset legatus ad regem cum esset deputatus Catholoniae. Tamen propter turbationes³³ Principatus fecit enormissimam reductionem in villa Oloti de redditibus monasterii, et de jurisdictione illius villæ et territorii una cum monasterii capitulo, sed non fuit confirmata per Sedem apostolicam; imo pendet lis coram Vicensi episcopo iudice delegato, quia non fuerunt observatæ solemnitates a jure. Breve seu rescriptum est datum Romæ in mense januarii seu februarii 1527, alii notant 1465. / *A éste, que no sabemos si era monge o clérigo secular, le revistió esta abadía el citado cardenal, y tomó posesión de ella por procurador a 11 de noviembre de 1463. Murió en la casa que tiene el monasterio en Barcelona, frente a la parroquia de San Miguel, en el mes de Abril de 1489.*

Nota: Contigit istis temporibus quod villa Rivipulli et monasterium erant in obsidiis et captura quorundam vulgo *dits Bascos*. Quidem Petrus de Rupa-Bertino miles, cum esset dux generalis regis Joannis promisit dare quatuor mille florenos auri dictis baschis pro redemptione dictæ villæ ut esset de oboedientia dicti regis. Et pro solutione, o prohoo dolor!, deprædavit aurum et argentum et jocalia monasterii, scilicet altare majus quod erat ex argento ad instar ecclesiæ cathedralis Gerundensis, crucem ex auro contextam lapidibus prætiosis magni valoris (extat apocha donationis in archivo) et alia ornamenta prætiosa, et ad summam egestatem reduxit monasterium, et omnia secum duxit ad civitatem Gerundæ. Obiit dictus abbas Barchinone in domibus monasterii Sancti Michaelis in mense aprilis anno 1489, et sepultus est in monasterio Sancti Pauli de Campo. Postea verorex Joannes celebrans

33 turbationes] tribulationes 1806 i 1835.

- 36 El trenta-sisè abat va ser Ponç Andreu Desvilar, l'any 1467, però pagava pensió al dit cardenal, i li donà accessió i regrés. Aquest es pot creure que va ser un home instruït, i, en ser diputat de Catalunya, va fer d'ambaixador davant el rei. Malgrat que per causa dels desordres del Principat va fer una grandíssima reducció dels rèdits del monestir a la Vila d'Olot i de la jurisdicció d'aquesta vila i territori, juntament amb el capítol del monestir, no obstant no va ser acceptada per la seu apostòlica. Més encara: queda pendent un litigi davant el bisbe de Vic com a jutge delegat perquè no es van observar les solemnitats de dret. Se li va donar a Roma un breu o rescrit el mes de gener o de febrer de 1527, altres assenyalen 1465.

Nota: Va esdevenir per aquells temps que la vila de Ripoll i el monestir eren en setge i poder d'uns tals *bascos*, que en deien. Certament, Pere de Rocabertí, cavaller, essent capità general del rei Joan, va prometre donar quatre mil florins d'or als dits bascos en concepte de redempció de la dita vila, perquè fos sota l'obediència del dit rei. I per paga, oh dolor! va robar l'or i l'argent i les joies del monestir, és a dir: l'altar major, que era d'argent a la manera de l'església catedral de Girona; una creu d'or coberta amb pedres precioses, de gran valor (a l'arxiu hi ha una àpoca de la donació); i altres ornaments preciosos. I va reduir el monestir a una gran pobresa i s'ho va endur tot a la ciutat de Girona. Va morir el dit abat a Barcelona, en unes dependències del monestir a Sant Miquel el mes d'abril de l'any 1489, i el van sepultar al monestir de Sant Pau de Camp. Després d'això certament el rei Joan, quan va celebrar corts a la vila de Granollers, bisbat de Barcelona, va donar a càrrec de la Generalitat de Catalunya 40 lliures de pensió anual pels danys recordats més amunt, segons consta en poder de Joan Solsona, notari de Barcelona, 13 de novembre de 1481.

curias in villa Gralleonarum episcopatus Barcinonæ dedit monasterium super Generalitatem Catholonæ 40 £ pensionis annuæ³⁴ pro damnis superius memoratis, prout constat in posse Joannis Solsona, notarii Barchinonensis, 13 novembris 1481.

- 37 (39) Quo mortuo abbatia vigore regressus fuit reversa ad præfatum cardinalem, sed quia dictus cardinalis fuit assumptus ad Summum Pontificem, tempore suæ electionis dedit accessum et regressum seu renunciavit abbatiam in favorem Schani Maria Sforcia sanctorum viti, et Marcelli diaconi cardinalis; sed rex Ferdinandus contulit præfatum abbatiam Federico de Portugali obispo de Sigüenza³⁵ locumtenenti Principatus Cotholonæ, filio comitis de Oro, asserando quod dicta abbatia erat de patronatu regio. Tandem obiit dictus Cardinalis anno 1505, et rex posuit sequestrium³⁶ in favorem dicti Federici. / *Después de la muerte del citado Desvilar el mencionado cardenal Borja, hecho ya Papa con el nombre de Alexandro VI, se apropió otra vez esta abadía, y la renunció a favor del cardenal Escanio Maria Esforcia, quien percibió sus rentas denominándose abad, sin embargo que el rey don Fernando la presentó a don Fedrique de Portugal pretendiendo ser de su real patronato.*

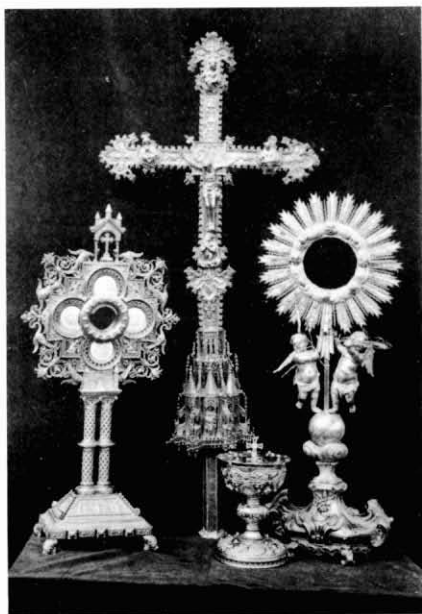
- 38 (40) Quo Schani mortuo Franciscus de Loris tituli Sanctæ Sabinæ diaconus cardinalis impetravit dictam abbatiam, sed non obtinuit possessionem. Sed denuo fuit impositum sequestrium per dictum regem. Obiit dictus cardinalis anno 1506.

34 annuæ] annualis 1806 i 1835.

35 aclariment de la còpia de 1754.

36 sequestrium] sequestratum 1806 i 1835.

- 37 Un cop aquest va ser mort l'abadia, per raó del regrés, va tornar al predit cardenal; però com que el dit cardenal va assumir el Summe Pontificat, en el moment de la seva elecció va donar l'accessió i el regrés –o renuncià– a l'abadia en favor d'Ascani Maria Sforza, viti sanctorum i cardenal del diaca Marcel. Però el rei Ferran va donar la dita abadia a Frederic de Portugal, bisbe de Sigüenza, lloctinent del Principat de Catalunya, fill del comte d'Oro, sostenint que la dita abadia era de patronat reial. Finalment va morir el dit cardenal l'any 1505, i el rei va imposar segrest a favor del dit Frederic.
- 38 Un cop mort aquest Ascani, Francesc de Loris, diaca cardenal del títol de Santa Sabina, va reclamar la dita abadia, però no n'obtingué la possessió. Però per segon cop el dit rei imposà el segrest. Va morir el dit cardenal l'any 1506.

Tresor del Temple. Monestir de Ripoll

- 39 (41) Quo defuncto Loris dictus Federicus possedit abbatiam pacifice, et cum esset provisus de episcopatu de Chalaorra renunciavit abbatiam in favorem abbatis Montis Serrati *\Garcia de Cisneros/*. Sed consistorium cardinalium non dedit locum, ut esset de observantia.
- 40 (42) Postea vero Jacobus cardinalis Sancti Clementis commendatarius quoque Arborensis ecclesiae impetravit praefatam abbatiam vacantem in Curia *\Papae Julio II /*, et per Rogericum de Pallàs adeptus fuit possessionem et fuit sublatum sequestrium, et de bonis sequestratis fuerunt reparata claustra monasterii, et fecit depingere arma sua in quodam pariete claustrum de auro et asuri. Sed dictus Federicus viso quod abbatia non transivit in favorem abbatis Montis Serratis renunciavit jus suum in favorem Alphonsi de Aragonia, archiepiscopus CaesarAugustensis, et non post multos annos dictus Alphonsus ob favorem patris sui regis citavit dictum cardinalem, qui quidem cardinalis fecit compositionem cum dicto Alphonso, nam dedit accessum in illa Jacobo Desrich reservando sibi fructus pro pensione, et sic regnavit usque ad annum 1517.
- 41 (43) Quadagesimus primus abbas fuit Jacobus Desrich, qui pro servitio dicti cardinalis Jacobi permansit Romae ultra viginti duos annos, et usque ad obitum dicti Jacobi cardinalis. Et in anno 1520 remeavit ad suum monasterium, ubi celebravit missam pontificalem cum indulgentia plenaria concessa per Summum Pontificem Leonem decimum, omnibus audientibus missam suam. *Iste abbas* aedificavit turrinam in palatio abbatiali. Multa sustinuit pro defensione jurisdictionis villae et termini Oloti. Castella monasterii fuerunt diruta³⁷ per usurpatores jurisdictionis monasterii, passus fuit multa incommoda nam fuit defidatus in Oloto, et molendina sua in praefata villa fuerunt combusta per nonnullos inimicos monasterii. Tandem die tertia julii anno 1534 fuit promotus ad episcopatum Elnensis. Fecit confirmare per Summum Pontificem Paulum tertium statua spoliis monachorum, et de

37 Castella... diruta } Capellae... dirutae 1806 i 1835.

- 39 Un cop mort Loris, el dit Federic va prendre possessió de l'abadia pacíficament, i quan van proveir-lo al bisbat de Calaorra va renunciar a l'abadia en favor de l'abat de Montserrat Garcia de Cisneros. Però el consell de Cardenals no va consentir que fos d'observança.
- 40 Després d'això Jaume, cardenal de Sant Climent, comendatari també de l'església d'Arbor va reclamar la susdita abadia vacant davant la Cúria del Papa Juli II, i va aconseguir la possessió per Roger de Pallars, i es va aixecar el segrest; i dels béns segrestats es van reparar els claustres del monestir, i va fer pintar les seves armes en una paret del claustre, d'or i d'atzur. Però el dit Frederic, vist que l'abadia no traspassava a favor de l'abat de Montserrat va renunciar al seu dret en favor d'Alfons d'Aragó, arquebisbe de Saragossa. I després de no gaires anys el dit Alfons per favor del seu pare, el rei, va citar el dit cardenal, el qual cardenal va fer un acord amb el dit Alfons, ja que va donar accés a l'abadia a Jaume Desric, tot reservant-se els guanys d'una pensió. I així va governar fins a l'any 1517.
- 41 El quaranta-unè abat va ser Jaume Desric, el qual per servei del dit cardenal Jaume va romandre a Roma més de vint-i-dos anys, i fins a la mort del dit cardenal Jaume. I l'any 1520 va tornar al seu monestir, on va celebrar una missa pontifical amb indulgència plenària concedida pel Summe Pontífex Lleó X a tots els que hi van assistir. Aquest abat va edificar la torre al palau abacial. Va haver d'aguantar molt per la defensa de la jurisdicció de la vila i terme d'Olot: les defenses del monestir varen ser aterrades pels usurpadors de la jurisdicció del monestir; va patir molts disgustos, perquè va ser traït a Olot, i els seus molins a la dita vila van ser cremats per alguns enemics del monestir. Finalment el dia tercer de juliol de l'any 1534 va ser promogut al bisbat d'Elna. Va fer confirmar pel Summe Pontífex Pau III els estatuts dels

mediis annatis abbatiae, officiorum, beneficiorumque, prout patet in bulla data Romae die 17 idus aprilis anno 1537 et alia data Romae 17 kalendas septembris 1538. / *Éste era un clérigo secular a favor del qual renunció la Abadía en 1517 el cardenal de San Clemente con reserva de cierta pensión.*

- 42 (44) Quadragesimus secundus abbas fuit Clemens Maii clericus qui obtinuit abbatiam in commendam anno 1534. Et in bulla provisionis dicti Maii est inserta quadam clausula pensionis quod praestabat annis singulis monasterio³⁸ prout patet in bulla in posse Bernardi Boada notarii die 11 januarii anni 1535 in libro notularum praefati anni: «Dictus Maii fecit hospitalem pauperum villae circa pontem rivi Ticerii in via Oloti». Mortuo dicto Maii vacavit abbatia per multos annos.
- 43 (45) Quadragesimus tertius abbas fuit Franciscus de Pons anno 1597. Fuit vir doctus. Obiit martyr³⁹ anno 1611 3.º idus septembris⁴⁰ et jacet in capella Beatae Mariae Rosarii. / *Por nombramiento de Felipe III.*
- 44 (46) Quadragesimus quartus abbas fuit Joannes de Gordiola, anno 1612. Obiit die 2 februarii anno 1616. *Erat vir doctus. / Por nombramiento de Felipe III.*
- 45 (47) Quadragesimus quintus abbas fuit Franciscus de Senjust anno 1616. Fuit postea episcopus Elnensis, et demum Gerundensis. Fecit porticum in introitu monasterii, vulgo dicto **La cort del vicari**. / *A nominación del mismo rey.*

38 1806 simplifica la clàusula en els termes següents: prestatat pentionem monasterio.

39 martyr] només a la còpia de 1754.

40 només present a la còpia de 1754; al marge d'aquesta còpia, d'altra mà, apareix l'anotació: obiit 7 de septiembre 1611.

espolis a les possessions dels monjos, i els dels recursos de l'anyada de l'abadia, els dels oficis i els dels beneficis, tal com es veu en una butlla donada a Roma el dia 17 de les idus d'abril de l'any 1537, i en una altra donada a Roma el 17 de les calendes de setembre de 1538.

- 42 El quaranta-dosè abat va ser Climent Mai, clergue, que va obtenir l'abadia en comenda l'any 1534. I a la butlla de provisió del dit Mai hi ha inserta una clàusula d'una pensió que concedia cada any al monestir, segons es coneix en la butlla en poder de Bernat Boada, notari, del dia 11 de gener de l'any 1535, en el llibre notal de l'esmentat any: «El dit Mai va fer l'hospital de pobres de la vila, prop del pont del riu Ter, al camí d'Olot». Quan va morir el dit Mai l'abadia va quedar vacant per molts anys.
- 43 El quaranta-tresè abat va ser Francesc de Pons, a l'any 1597. Va ser un home docte. Va morir màrtir l'any 1611, el tercer dia de les idus de setembre i descansa a la capella de Santa Maria del Roser.

Monument epigràfic a l'abat Francesc de Pons.

La transcripció del text és com segueix:
 H(IC) C(ONDITA) S(UNT) OSSA
 FR(ATRI) FRANC(IS)CI DE PONS
 RIVIP(ULLENSIS) ABBATIS QVI
 EP(ISCOPA)TV HELNEN(SIS)RECVSA-
 TO AC APVD CATHOLICUM REGEM
 QVART(UM) LEGATO MANTÆ CAR-
 PETANOR[VM] OBI[IT] III ID(US)
 SEPT(EMBRIS)M-DC-XI-EI FR(RATER)
 HERMENGAVDVE DE PALAV PRÆ-
 P(OSITUS) BERG(ISTANUS) GRATIIS
 ET OBSERV(ANTIÆ) ERGO MONV-
 MENTVM HOC B(ONÆ) M(EMORIÆ)
 L(IBENS)IBENTER)POSUITMDCXIX

- 44 El quaranta-quatrè abat va ser Joan de Guardiola, l'any 1612. Va morir el dia 2 de febrer de l'any 1616. Era un home docte.
- 45 El quaranta-cinquè abat va ser Francesc de Senjust, l'any 1616. Després va ser bisbe d'Elna i, finalment, de Girona. Va fer un porxo a l'entrada del monestir anomenat generalment *La cort del vicari*.

- 46 (48) Quadragesimus sextus abbas fuit Petrus Xanxo, anno 1622. Obiit in suo monasterio anno 1627\die 8 augusti/. *Erat vir doctus. /Monge de Montserrat a nominación de Felipe IV. Intentó la reforma de este monasterio con bula del Papa, pero su muerte la frustró.*
- 47 (49) Quadragesimus septimus abbas fuit Franciscus de Copons anno 1633. Bis fuit legatus pro Principatu Chotoloniae ad regem Hispaniae pro magnis negotiis. Iste cupiens evadere ab infirmitatibus pestiferis vulgo **de la pesta**, quod erat in villa Rivipulli aufugit, et non post paucos dies⁴¹ obiit in oppido Vallis Fecundae *causa contagii* anno 1651, et sepultus est in capella Beatae Mariae de Populo. Monachi vero permanserunt in monasterio et licet quod villa desolata fuit propter pestem. Tamen pestis non intravit in monasterio et nullus mortuus fuit isto tempore, quod fuit miraculum Virginis Mariae⁴².
- 48 (50) Quadragesimus octavus abbas fuit Gispertus de Amat anno 1663, et parum gubernavit. Obiit anno 1664. *Claurit istis temporibus Ludovicus de Pons eleemosynarius qui fuit postea episcopus Selsonensis et fuit invictus defensor immunitatis ecclesiasticae.*
- 49 (51) Quadragesimus nonus abbas fuit Gaspar de Casmitjana et de Eril, anno 1666. Iste contulit nobis multa bona nam donavit monasterio imagines Domini Jesus et Conceptiones Virginis Mariae de argento. Habuit multa litigia cum episcopo Vicense super jurisdictionem spiritualem Rivipulli, et cum presbyteris Sancti Petri Rivipulli; obtinuit sententiam a Sacra Rota super jus visitandi ecclesiam Sancti Petri jure ordinario privative die 19 novembris anni 1676. Sustinuit multas tribulationes defendendo jurisdictiones temporales villarum Rivipulli et Oloti, et obtinuit a sacro rege concilio Chotoloniae super omnimodam jurisdictionem villae Rivipulli die 17 septembris anni 1683, quae omnia

41 La frase només es troba a la còpia de 1754.

42 Monachi... Mariae] només a la còpia de 1754.

- 46 El quaranta-sisè abat va ser Pere Sancho, l'any 1622. Va morir al seu monestir l'any 1627, el dia 8 d'agost. Era un home docte.
- 47 El quaranta-setè abat va ser Francesc de Copons, l'any 1633. Va ser ambaixador dues vegades del Principat de Catalunya al rei d'Espanya per uns importants assumptes. Aquest, volent escapar-se de la malaltia epidèmica anomenada *de la pesta* que hi havia a Ripoll, va fugir i no gaires dies després va morir al poble de Vallfogona a causa del contagi, l'any 1651. I va ser sepultat a la capella de Santa Maria del Pòpul. Quant als monjos, varen romandre al monestir, i certament que la vila va quedar desolada per culpa de la pesta. Malgrat això la pesta no va entrar al monestir, i en aquesta època no va morir-hi ningú, cosa que va ser un miracle de la Verge Maria.
- 48 El quaranta-vuitè abat va ser Gisbert d'Amat, l'any 1663, i va governar poc. Va morir l'any 1664. Va ser famós en aquests temps Lluís de Pons, almoiner, qui va ser després bisbe de Solsona; i va ser un imbatut defensor de la immunitat eclesiàstica.
- 49 El quaranta-novè abat va ser Gaspar de Casamitjana i d'Erill, l'any 1666. Aquest va aportar-nos moltes coses bones, perquè va donar al monestir unes imatges de Jesús i de la Concepció de la Verge Maria d'argent. Va tenir molts plets amb el Bisbe de Vic a propòsit de la jurisdicció espiritual de Ripoll, i amb els preveres de Sant Pere de Ripoll. Va obtenir una sentència de la Rota sobre el dret de visita a l'Església de Sant Pere pel dret ordinari privativament, el dia 19 de novembre de l'any 1676. Va aguantar moltes tribulacions en defensar les jurisdiccions temporals de les viles de Ripoll i d'Olot, i va obtenir de sa Sacra Majestat al consell de Catalunya l'omnímoda jurisdicció de la vila de Ripoll el dia 17 de setembre de l'any 1683. Coses que va conservar amb grans despeses per al monestir. Finalment, carregat de dies i de treballs va morir a Barcelona l'any 1699 i és sepultat al seu monestir.

cum magnis expensis conservavit monasterio. Tandem plenus dierum et laborum obiit Barcinone anno 1696 et sepultus est in suo monasterio. / *Por nominación de la reyna gobernadora en 1666. / Obiit 2 marzo 1696*⁴³.

- 50 (52) Quinquagesimus abbas fuit Benedictus de Sala anno 1697, sed non obtinuit possessionem nam fuit promotus ad episcopatum⁴⁴ Barchinonensem. Postea fuit cardinalis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Obiit Romæ anno 1715⁴⁵. / *Antes monge y abad de Montserrat*.
- 51 (53) Quinquagesimus primus abbas fuit Raphael de Moner anno 1699. Obiit in suo monasterio / 9 enero⁴⁶ / anno 1704. / *A presentación del rey Carlos II*.
- 52 (54) Quinquagesimus secundus abbas fuit Felix de Vilaplana anno 1705 qui feliciter gubernavit et per antonomasiam quinta essentia abbatum noncupari potuit; si quidem quidquid de unoquoque procerum sigillatim describitur de Felici vero + ademusim + verificatur. Virtute et prudentia nulli agnoscitur secundus; litteris et studiis juris canonici et aliarum scientiarum ut Raymundus de Caslario dignoscitur fecundus; in defendendo jurisdictionem villæ Oloti Raymundum de Savarresio imitatur; in defendendo et extirpanda pretensione consulum villæ Rivipulli omnibus superatur. Jura, privilegia et honores et mores⁴⁷ monasterii invicto animo defendit et non minoribus expensis ac Gaspar de Casamitjana et de Eril ferventi zelo tuetur atque conservat, nam causa principuliorum initam anno 1709 in metropolitana curia contra

43 nota marginal a la còpia de 1754.

44 episcopatum] episcopum 1806 i 1835.

45 1715] 1716 1806 i 1835.

46 nota al marge de la còpia de 1754.

47 mores] només a 1754.

- 50 El cinquantè abat va ser Benet de Sala, l'any 1697, però no va obtenir la possessió perquè va ser promogut al bisbat barceloní. Més tard va ser cardenal de la Santa Església Romana. Va morir a Roma l'any 1715.
- 51 El cinquanta-unè abat va ser Rafael de Moner, l'any 1699. Va morir al seu monestir el 9 de gener l'any 1704.
- 52 El cinquanta-dosè abat va ser Fèlix de Vilaplana, l'any 1705, que va governar feliçment i que pot anomenar-se per antonomàsia la quinta essència dels abats. Si en veritat s'ha de descriure separatament tot allò de cadascun dels pròcers, sobre Fèlix es verifica... No se'l reconeix segon a ningú quant a virtut i prudència. En lletres, i estudis de dret canònic i d'altres ciències es distingeix fecund com Ramon Descatllar. En defensar la jurisdicció de la vila d'Olot imita Ramon de Savarrés. En defensar i eliminar la pretensió dels cònsols de la vila de Ripoll supera a tots els altres. Els drets, privilegis, honors i usos del monestir defensa amb coratge mai vençut i amb no menys despesa, i com Gaspar de Casamitjana i d'Erill els vetlla amb fervent zel i els conserva, perquè en la causa encetada l'any 1709 a la Cúria metropolitana contra els domers i preveres sobre el dret dels funerals i altres prerrogatives del mateix monestir va aconseguir sentència del jutge metropolità el dia 15 del mes de febrer de l'any 1720; la qual sentència (en apel·lar els domers i preveres) va ser confirmada per l'Il·lustre Senyor Emanuel Semaniego, arquebisbe de Tarragona el dia 22 del mes de maig de l'any 1724. I de la mateixa manera va recobrar amb mitjans propis les admissions de preveres a l'església de Sant Pere, pretensió gairebé ja concedida en

hebdomadarios et presbyteros Sancti Petri circa jus funerandi et alia prærogativa⁴⁸ ipsiusmet monasterii ab ipso metropolitano iudice sententiam impetravit die 15 mensis februarii anno 1720, quam (appellantibus hebdomadariis et presbyteris) confirmavit per Illustris Dominus Emanuel Semanigo archiepiscopus Tarraconensis die 22 mensis maii anni 1724. Itidemque expensis propriis pretensionem admissionum⁴⁹ presbyterorum in ecclesiam Sancti Petri, ab alio abbate virtute alicujus concordie in favorem confraternitatis Sancti Petri quasi cessam recuperavit. Et sententiam in curia nuntiativa Hispaniensis in favorem abbatie pleno jure impetravit die 3 mense augusti 1723, simulque litteras executoriales quas renitentibus oboedire hebdomadariis et presbyteris appellantibusque ad satissimum et per signaturam justitie admissa appellatio quoad utrumque efectum. Commissaque causa Sacrae Rotae inibi strenue viriliterque dissertatum est emanaruntque a Sacra Rota tot resolutiones et decisiones quot largissime implere sufficiunt numerum duodecimum⁵⁰. Tandem plenus dierum ingressus est finem universae carnis die 8 decembris anno 1732⁵¹.

- 53 (55) Quinquagesimus tertius abbas fuit Dominus Joannes de Fluvia anno 1733. Infirmarius, prior, vicarius generalis et officialis hujus monasterii, vir doctus, pius, bene ab omnibus desideratus. Sed tamen morte praeventus non adeptus fuit possessionem⁵². Obiit anno 1733 / 6 diembre.⁵³

48 prærogativa] prerrogativa 1806.

49 admissionum] deest 1806 i 1835.

50 quas... duodecimum.] quam (renitentibus obedire hebdomedariis et praebiteris) in eadem curia confirmavit per Illustris Nuntius Appostolicus die —mense— et anno 1724. 1806 i 1835.

51 tandem... 1732.] et diem suum clausit extremum anno 1732. 1806 i 1835.

52 Sed... possessionem] sed morte proventus non habuit possessionem abbatiam sed tantummodo fuit abbas electus 1806.

53 al marge de 1754.

virtut d'una concòrdia d'un altre abat a favor de la comunitat de Sant Pere. I va obtenir sentència de ple dret en favor de l'abadia de la cúria del nunci el dia 3 del mes d'agost de 1723, i alhora unes lletres executòries que, en resistir-se els domers i preveres a obeir, van apel·lar amplíssimament, i per indicació de la justícia va ser admesa l'apel·lació a tot efecte. Afrontada la causa en la sacra Rota hi va assistir i hi va sostenir els seus arguments enèrgicament i amb valor, i la sacra Rota va emetre tantes resolucions i decisions que es contenen amb dificultat en el nombre de dotze. Finalment, carregat de dies va entrar a la fi del segle mortal el dia 8 de desembre de l'any 1732.

- 53 El cinquanta-tresè abat va ser Dom Joan de Fluvià, l'any 1733. Infermer, prior, vicari general i oficial d'aquest monestir. Home docte, pietós, estimat per tothom. Però, malgrat tot, la mort se li va avançar i no va arribar a tenir la possessió. Va morir l'any 1733.

- 54 (56) Quinquagesimus quartus abbas fuit Ferdinandus de Zunyiga. Iste nullas controversias nec difficultates habuit cum villa Rivipulli quia voluit ut lites et controversiæ præsentis villæ in illo tempore requiescerent. Iste abbas tantummo erat vir bene manducandi, melius bibendi et optime petum fumandi cui etiam multum placebat comedere carnem vitulinam, et petum fumandi. Et tandem dies suos finivit die 29 junii 1742.
- 55 Quinquagesimus quintus abbas est Illustrissimus et Reverendissimus Dominus Frater Franciscus de Copons et de Copons, hujus nominis et appellatione secundis litteris, et religione conspicuus presentatusque anno 1705 per regem catholicum Phelipum V ad præposituram Bergæ hujus regii monasterii. Non post multos annos fecit ei gratiam dictus Philipus rex de abbazia Sancti Petri Campirotundi, et non adeptus est possessionem usque ad annum 1736, ex quo usque ad annum 1742 præfuit corpore præsens fuit desideriis officiis corde et animo Rivipullensi, et toto curiendo vitæ suæ indefesso animo incredibilique ardore laborabit pro hoc monasterio. Felicem (claræ memoriæ) Ferdinandumque strenue prædecessores suos pro viribus semper adjuvit. Curiam romanam aliquod annos versatus est ut syndicus et pro magnis negotiis litibusque hujus regiæ domus. Et non sine evidenti magnaue utilitate. Sede abbatiali vacantem quam rexit administravitque ut prior. Vicarius generalis et officialis de anno 1732 usque ad 1735. Tandem, emissis aliis, præsentatus per eundem Philipum, adeptus est possessionem hujus Rivipullensis abbatiæ anno 1743, quam decoravit felicitavitque (tot sudoribus, laboribus, expensisque non modicis) desiderata concordia inita cum Illustrissimo...

- 54 El cinquanta-quatrè abat va ser Fernando de Zúñiga. Aquest no va tenir controvèrsies ni dificultats amb la vila de Ripoll, perquè va voler que els plets i les controvèrsies de la present vila estiguessin en pau en aquell temps. Aquest abat només era home de bon menjar, de millor beure i d'òptim fumar tabac, a qui agradava molt de menjar carn de vedella i fumar tabac. I finalment va acabar els seus dies en la data del 29 de juny de 1742.
- 55 El cinquanta-cinquè abat és l'il·lustríssim i reverendíssim Dom Fra Francesc de Copons i de Copons, d'aquest nom i denominació, distingit quant a les lletres i la religió, i presentat l'any 1705 pel catòlic rei Felip V a la pabordia de Berga d'aquest reial monestir. No gaires anys després el dit rei Felip li va fer la gràcia de l'abadia de Sant Pere de Camprodon, i no va obtenir-ne la possessió fins a l'any 1736. Des d'aquell any fins a l'any 1742 va ser-hi present de cos, però pels desitjos, serveis, cor i ànima va ser al monestir de Ripoll, i se'n va preocupar i hi va treballar tota la seva vida amb un ànim infatigable i amb un increïble ardor. En la mesura de les seves forces sempre secundà amb fermesa Fèlix (d'il·lustre memòria) i Fernando, predecessors seus². Va ser tramès alguns anys a la Cúria romana com a representant d'aquesta règia casa a defensar grans negocis i plets, i no va ser sense evident i gran utilitat. Quan la seu abacial va quedar vacant va governar i administrar com a prior. Vicari general i oficial de l'any 1732 fins al 1735. Finalment, desapareguts els altres, va ser presentat pel mateix Felip i aconseguí la possessió d'aquesta abadia de Ripoll l'any 1743. La qual va dignificar i fer feliç amb la desitjada concòrdia (després de tantes suors, treballs i despeses no pas escasses) pactada amb l'Il·lustríssim...

2 S'entén que Fèlix de Vilaplana i Fernando de Zúñiga varen ser els abats de Ripoll quan Francesc de Copons ho era de Camprodon.

- 55 (57) Quinquagesimus quintus abbas fuit Dominus Frater Franciscus Copons et de Copons. Iste jam antea era abbas Campirotundi per aliquos annos. Iste erat ex illustri familia ut est familia Copons et de Copons. Fuit iste magnanimus vir magni pectoris et arrogantiae. Habebat fratrem unum Archiepiscopum Tarragonensem. Iste fuit qui censuratus fuit ab episcopo Vicenni a Summo Pontifice declaratus circa aliquas difficultates quas duo habuerunt, et postea in concilio Tarragonense coram multis episcopis et abbatibus absolutus fuit. Iste etiam fuit qui concordiam egit cum episcopo Vicenni a Papa confirmatam circa praestandi ordines, qui potestate sua concedebat tonsuram et quattuor ordines minores; et postea cum dismissoriis suis episcopus Vicennis aut alius episcopus concedebat ceteros ordines majores, qua facultate adhuc fruuntur abbates monasterii. Sub isto abbate etiam fuerunt magna litigia et controversiae villa Rivipulli et praecipue cum hebdomadariis et presbyteris ecclesiae Sancti Petri. Regente isto abbate singulares Rivipulli postulaverunt regem ut concederet eis gubernatores vulgo **regidors**, quod a rege concessum fuit quamquam magna cum repugnantia dicti abbatis et capituli monasterii / die 10 januarii 1755, et registrata Barcinone in Reali Audientia Barcinonense die 3 martii dicti anni, diversorium 9, folio 49. / Perplures annos mansit in magna apoplexia, et in dicta infirmitate mansit ac sifatuus esset, et denique in Christum obiit Barcinone die 2 madii 1755, qui postea in monasteium suum corpus summ translatus fuit.
- 56 (58) Quinquagesimus sextus abbas fuit Martinus Sermiento qui bullas obtinuit; possessionem noluit sumere, et abbatiam renunciavit anno 1756.
- 57 (59) Quinquagesimus septimus abbas fuit dominus frater Iosephus de Oriole y de Tort anno 1756. Regente isto abbate etiam fuerunt magna litigia et controversiae cum universitatibus, communitate et singularibus praesentis villae Rivipulli, eodem modo ut fecerunt praedecessores sui, et tandem cum rexisset abbatiam viginti et septem annis et aliquibus

- 55 El cinquanta-cinquè abat va ser Dom Fra Francesc Copons i de Copons. Aquest ja era abans abat de Camprodon durant uns quants anys. Era d'una família il·lustre, com és la família de Copons i de Copons. Va ser un home magnànim, de gran cor i arrogant. Tenia un germà arquebisbe de Tarragona. Aquest va ser el que va ser censurat pel bisbe de Vic –i declarat pel Summe Pontífex– per algunes diferències que van tenir-se entre els dos. I més tard, en el concili de Tarragona, en presència de molts bisbes i abats va ser absolt. Aquest també va ser qui va obtenir una concòrdia amb el bisbe de Vic, confirmada pel Papa, sobre l'administració dels ordres. L'abat, per la seva potestat conferia la tonsura i els quatre ordres menors; i després, amb les seves dimissòries, el bisbe de Vic o algun altre bisbe conferia els ordres majors restants. D'aquesta facultat encara en frueixen fins avui els abats del monestir. Sota aquest abat també hi van haver grans plets i polèmiques amb la vila de Ripoll i especialment amb els domers i preveres de l'església de Sant Pere. Regint aquest abat alguns particulars de Ripoll van demanar al rei que els concedís governadors, anomenats *regidors*, la qual cosa els va concedir malgrat la gran oposició del dit abat i del capítol del monestir, el dia 10 de gener de 1755, registrada a Barcelona a la Reial Audiència el dia 3 de març del dit any, *diversorium* 9, fol. 49. Va patir una gran apoplexia durant alguns anys, i en aquesta malaltia va quedar com alienat. Per fi va morir en Crist a Barcelona el dia 2 de maig de 1755, i després es va traslladar el seu cos al seu monestir.
- 56 El cinquanta-setè abat va ser Martí Sermiento, que va obtenir les butlles. No va voler assumir la possessió i va renunciar a l'abadia l'any 1756.
- 57 El cinquanta-setè abat va ser Dom. fra Josep d'Oriola i de Ford, l'any 1756. Regint aquest abat també hi van haver grans plets i polèmiques amb les universitats³, la comunitat i particulars de la present vila de

3 Entengui's corporacions municipals.

mensibus diem suum clausit extremum Rivipullo die 19 februarii anni 1784.

- 58 (60) Quinquagesimus octavus abbas fuit dominus frater Franciscus de Valencià et de Sagrera anno 1784. Et cum esset bellum inter regem nostrum et Republicam Gallicam (propter timorem gallicorum) in civitatem Barcinonensem se contulit, ubi diem suum clausit extremum die 10 mensis decembris anni 1793; qui postea in monasterium suum corpus suum translatus fuit in quo sepultus est.
- 59 (61) Quinquagesimus nonus abbas fuit dominus frater Isidorus de Rocabrera anno 1795. Iste tantum modo fuit abbas electus quia possessionem noluit sumere et quattuor aut quinque mensibus transactis in Christo obiit Matraro anno 1795. Fuit vir doctus.
- 60 (62) Sexagesimus abbas fuit dominus frater Franciscus Codol et de Minguella anno 1796⁵⁴. Et die 6 martii 1806 obiit in suo monasterio. Antequam esset abbas Rivipulli erat prior monasterii Sancti Pauli Barcinonensis.
- 61 (63) Sexagesimus primus abbas fuit dominus frater Andrea Casaus anno 1806. Iste jam ante erat abbas Campirotundi et antequam esset abbas Campirotundi erat monachus monasterii divi Joannis de la Peña, regni Aragonensis.
Die decima septima mensis julii anno 1807 dominus frater Iosephus de Borrell, monachus monasterii Rivipulli procurator Illustris Domini Andreæ de Casaus abbatis dicti monasterii possessionem sumit de abbacia præfati monasterii in platea divi Eudaldi.

54 Canvi de lletra en la còpia de 1806.

Ripoll, de la mateixa manera que van fer els seus predecessors. I finalment, havent regit l'abadia vint-i-set anys i alguns mesos va acabar els seus dies a Ripoll el dia 19 de febrer de l'any 1784.

- 58 El cinquanta-vuitè abat va ser Dom. fra Francesc de València i de Sagrera, l'any 1784. I com que hi havia guerra entre el nostre rei i la República francesa per por dels francesos va marxar a Barcelona, on va acabar els seus dies el 10 de desembre de l'any 1793. Després es va traslladar el seu cos al seu monestir, on és enterrat.
- 59 El cinquanta-novè abat va ser Dom. fra Isidre de Rocabruna, l'any 1795. Aquest tan solament va ser abat electe perquè no va voler assumir la possessió, i passats quatre o cinc mesos va morir en Crist a Madrid l'any 1795. Va ser un home docte.
- 60 El seixantè abat va ser Dom. fra Francesc Còdol i de Minguella l'any 1796. I el dia 6 de març de 1806 va morir al seu monestir. Abans de ser abat de Ripoll era prior del monestir de Sant Pau de Barcelona.
- 61 El seixanta-unè abat va ser Dom. fra Andreu Casaus, l'any 1806. Aquest ja era abat de Camprodon, i abans de ser abat de Camprodon era monjo del monestir de Sant Joan de la Penya, del regne d'Aragó. El dia disset del mes de juliol de l'any 1807 Dom. fra Josep de Borrell, monjo del monestir de Ripoll procurador de l'il·lustre senyor Andreu de Casaus, abat del dit monestir, va assumir la possessió de l'abadia del predit monestir a la plaça de Sant Eudald.

ANNEX

Vamos a continuar ahora la serie de abades del monasterio que hemos dexado, según el manuscrito en idioma latín, siendo abad el Sr. D. Fr. Andrés de Casaus. Era éste un sujeto instruido, literato, muy inteligente en historia y en antigüedades, y de ideas muy adelantadas. Publicó en el púlpito el famoso decreto de la abolición del tribunal de la Inquisición, pronunciando luego un pequeño discurso análogo al objeto. Al publicarse la Constitución política de la monarquía española del año 1812 cooperó a las fiestas públicas que se hicieron en aquella época. Era un hombre popular y enemigo de la etiqueta: Pocas o ningunas fueron las cuestiones que tuvo con el pueblo, pues a causa de la guerra contra el emperador Napoleón, llamada de la Independencia, habitó poco en esta villa, residiendo largas temporadas en Borredà, de este abadiato. Escribió una obrita contra el jesuita P. Masdeu sobre varias inexactitudes en su Historia de España, cuando trata del monasterio de S. Juan de la Peña, del que había sido monge. Después de finida la guerra, en el año 1815 fue nombrado abad del monasterio de S. Cucufate del Vallés.

- 62 (64) *El sexagésimo segundo abad fue Dr. Fr. Francisco Xavier de Portella y de Monteagudo, abad que ya era del de Camprodon. Tomó posesión en el año 1816 e hizo su entrada pública en el día 17 de Agosto del año 1817. Fue el primer abad que no tomó posesión de la abadía ni hizo su entrada como señor jurisdiccional de la villa. Se apeó con su séquito en la casa llamada Casa Durán sita en la plaza Nueva; en ésta se erigió un pequeño altar. Revestido el abad con sus hábitos pontificales pasaron a buscarlo los monges en procesión, acompañándole hasta la iglesia del monasterio y palacio abacial, en que se sirvió un abundante refresco. Fueron convidados a la función el Ayuntamiento y varios notables de la villa, sin hacer ni prestar al abad ninguna señal de demostración de vasallaje, asistiendo solamente como convidados para dar más lustre y solemnidad a la función. No tuvo tampoco este*

abad disputas ni cuestiones con los habitantes de esta villa, ocupándose solamente del culto y administración de sus rentas. En ...de octubre de 1820 se expidió por las Cortes el decreto de extinción de los monacales y demás órdenes religiosas. Este abad permaneció tranquilo en su palacio abacial, aunque lo abandonaron los monges marchándose a sus casas. Pero tomando la guerra civil un carácter grave e imponente emigró a Francia, regresando a este monasterio en el año 1823 a la entrada de las tropas francesas. En tiempo de este abad, en los años 1827 y 1828 fueron reedificadas las bóvedas y naves colaterales de la iglesia que amenazaban ruina, reduciendo a tres las cinco naves de que constaba el templo, que quedó más claro y despejado aunque con menos armonía con el conjunto. Se adornó la iglesia con nuevos altares e imágenes. Era este abad de ideas retrógradas. Murió de un ataque de apoplejía en su palacio abacial en el día 5 de Enero de 1831.

- 63 *El sexagésimo tercio y último abad de este monasterio fue D. Fr. José de Borrell y de Bufalà, monge limosnero que era del mismo. Tomó posesión de la abadía en el día 2 de Enero del año 1832. En el día 28 de Abril del mismo año se celebró la bendición de este abad en la iglesia del monasterio por el Ilustrísimo Sr. obispo de Vich D. Pablo de Jesús Corcuera, asistido por los SS. abades de Amer y Camprodón, no habiendo memoria de haberse celebrado nunca en dicha iglesia semejante función. Rehabilitó este abad el palacio abacial, haciendo en él obras de mucha importancia adornándolo con el decoro correspondiente a su clase y alta dignidad. Desde que tomó el hábito de monge residió constantemente en esta villa, haciéndose apreciar por su bondad y por su trato familiar y afable: no tuvo nunca cuestiones ni disputas con estos habitantes. Disfrutó pocos años de su dignidad abacial. En el día 9 de Agosto de 1835 fue invadido el monasterio por los revolucionarios, fue saqueado y entregado a las llamas su iglesia, y reducido a pavesas su precioso archivo por una desenfrenada soldadesca que fue imposible contener. Pudiendo el abad y monges*

escaparse y librarse de una muerte segura, como sucedió a uno de los monges llamado D. Manuel de Llossach, que fue asesinado en su misma casa, y a otro monge llamado D. Fernando de Ros, al que los revolucionarios tenían preso formándole causa por un supuesto delito de conspiración, a quien también bárbaramente asesinaron. Murió dicho abad en su casa paterna de la villa de Talarn, su patria, a los... Tal fue el trágico fin del monasterio de Ripoll después de 947 años de su fundación.